

Podrobný seznam map, plánů a vyobrazení svazku č. 30 – Polička

Sestavili Tomáš Burda, David Junek, Stanislav Konečný, Eva Semotanová, Robert Šimůnek, Přemysl Štych, Jana Vojtišková, Radka Vostřelová

Obálka

Obr. č. 1: Znak města Poličky k roku 2019. Grafické zpracování Petr Tomas.

Obr. č. 2: Veduta města od jihu, mezi 1711–1727, překresba kolem 1840. *Kral. wěnné město Policzka* (rukou 19. století, nejspíše Josefa Šembery, jehož lze považovat i za autora překresby). Perokresba, výška 365mm, šířka 470mm. Regionální muzeum ve Vysokém Mýtě, inv. č. 19A – 786. Sken Martin Štěpán. – Srov. obr. č. 9.

Textové listy

Obr. č. 3: Pečeť města Poličky, 1362. Opis: + *SigILLVM . CIUIVM . De . POLITZ*. Vosk přírodní barvy, pečeť štítového tvaru, 49 × 55mm. Národní archiv, Archiv České koruny, inv. č. 833. Foto Národní archiv. – V pravé části pečetního pole je český lev, v levé je polovina korunované orlice. Pečeť je přivěšena k listině, již se město Polička („*civitas in Policz*“) přiznává ke splnění dodávky obilí, již Karel IV. zatížil města v obvodu království.

Obr. č. 4: Pečetní typář pro velkou pečeť města Poličky, 2. polovina 15. století. Opis: *Sigillum + comunitatis + civitatis + civium +++ policz ++*. Stříbro, průměr 43mm. Městské muzeum a galerie Polička, inv. č. H 1111. Foto Městské muzeum a galerie Polička. – Tradiční poličský znak s figurami lva a poloviční orlice byl v průběhu 15. století na spodu štítu doplněn o zkřížené sekery (bradacie); chybný výklad na hornická kladiva je až mladšího původu (19. století). Vidíme, že ještě ani v této době nebyla nad štítem koruna, která je až barokním doplňkem (srov. ČAREK, Jiří: Městské znaky v českých zemích. Praha 1985, s. 302–303; tamtéž fotografie pečeti zhotovené z tohoto typáře).

Obr. č. 5: Polička na konci 13. století. Rekonstrukce Davida Junka – Stanislava Konečného, autor kresby Josef Kánský. – Za obydlí zakladatelské generace obyvatel města sloužily patrně polozemnice, opevnění tvořila provizorní kúlová hradba a mělký příkop. Výstavba kostela byla dlouhodobá záležitost. Charakter a vzhled zástavby se teprve postupně rozrůžňoval, stavební činnost ve městě byla permanentní. Můžeme předpokládat, že základní uliční síť i parcely domů přetrvaly z doby založení. Dnešní přízemní domky v okružní ulici uvnitř hradeb jsou nepochybně daleko mladšího data. Za základ autoři rekonstrukce vzali pozdějších 113 právovárečných domů. Za nejvýhodnější parcelu pro výstavnou rychtu můžeme považovat polohu dnešního domu č. p. 16 v rohu náměstí. Zakládací listina uvádí chlebové a masné krámce, jejich polohu ovšem neznáme. Taktéž neznáme tehdejší rozlohu rybníka. – Podklady: poloha parcel právovárečných domů dle mapy stabilního katastru z roku 1839 (mapový list č. 5, mapa č. 7); podoba zástavby parcel a podoba polozemnic vychází z analogií, k nimž dospěl archeologický výzkum v Děčíně (VELÍMSKÝ, Tomáš: Město na louce. Děčín 1991); podoba opevnění dle výsledků archeologického výzkumu v Poličce (FROLÍK, Jan – SIGL, Jiří: Nové poznatky o počátcích Poličky na základě archeologických nálezů. In: Sborník Společnosti přátel starožitností 3, 1992, s. 67–76).

Obr. č. 6: Polička ve druhé polovině 14. století. Rekonstrukce Davida Junka – Stanislava Konečného, autor modelu Miloš Borovka. Městské muzeum a galerie Polička, inv. č. Hm 305. Foto Městské muzeum a galerie Polička. – Model zachycuje předpokládanou podobu města koncem vlády Karla IV. Zastřešení hradebních věží a bran pochází dle novějších výzkumů patrně až z pozdějšího období – z doby husitských válek. – Podklady: JUNEK, David: Polička. Gotické opevnění města. Polička 2003; JUNEK, David: Polička. Barokní a gotická radnice. Polička 2004; BORSKÝ, Pavel – JUNEK, David – MUCHOVÁ, Martina: Polička. Kostel sv. Jakuba. Polička 2005.

Obr. č. 7: Ideální veduta města, k roku 1603. Emanuel Bořivoj Kašparides, 1903 (rekonstrukční kresba na základě staršího podkladu). Olejomalba na lepence, výška 600mm, šířka 700mm. Městské muzeum a galerie Polička, inv. č. Gos 89. Foto Městské muzeum a galerie Polička. – Souvislosti vyhotovení jsou uvedeny v textu na rubu: „*Dle paměť maloval podle obrazu z roku 1613 který na literackém choru byl a roku 1845 zhořel na památku Eman Bořivoj Kašparides měšťan* …“. E. B. Kašparides (1829–1904) obraz zhotovil na samém sklonku svého života, roku 1903 (a není proto nejspíš náhodné, že rekonstrukce podoby města je vztažena k roku 1603); formulace na rubu obrazu, z níž vyplývá, že by vznikal na základě paměti s odstupem téměř 60 let, je samozřejmě silně nadsazená. Podoba shořelého obrazu, pocházejícího nejspíše z let 1711–1727, je rámcově dochována v Šemberově překresbě (srov. obr. č. 9); srov. Kašparidesův ideální pohled s datací 1613 a komentář k témuž (obr. č. 8). Monumentální pohled zachycuje „město v hradbách“, včetně předměstského hřbitova na západní straně a krajinného rámce na horizontu; jeho výpověď o podobě města na počátku 17. století je nulová, jde o volnou rekonstrukci, s řadou prokazatelně ireálných prvků (radnice, podloubí domů, podoba kostelní věže apod.).

Obr. č. 8: Ideální pohled na západní část města, k roku 1613. Emanuel Bořivoj Kašparides, 1882. Olejomalba na plátně, výška 410mm, šířka 520mm. Městské muzeum a galerie Polička, inv. č. Gos 88. Foto Městské muzeum a galerie Polička. – Jedná se o ideální pohled na západní část Poličky s městskými hradbami, kostelem, věží radnice a předměstským hřbitovním areálem. E. B. Kašparides obraz zhotovil roku 1882 a poličský čtrnáctideník Jiřenka tehdy referoval o schůzi Musejního spolku: „*Zajímavou rozpravu o hradbách městských zavedl Emanuel Kašparides. K názoru hradeb velmi dobře posloužil obraz Poličky, jak vyhlížela roku 1613, Em. Kašparidesem malovaný.*“ Předlohou

byl obraz zničený ve farním kostele za požáru roku 1845, dochovaný v Šemberově překresbě (srov. obr. č. 9) a pocházející ovšem nejspíše z let 1711–1727, nikoli z roku 1613 (důvodem k uvedení právě tohoto letopočtu, a to až Kašparidesem, byl snad ničivý požár, který toho roku město postihl). Kašparidesův obraz navíc z předlohy zachycuje pouze levou část (pod hřbitovem je zachycena budova Kašparidesova mandlu). Dominantní jsou hradby a hřbitovní kostel, což bylo malováno z větší části dle skutečnosti; naopak zastřešení věže farního kostela a radnice je fantazií. Teprve o 20 let později, roku 1903, Kašparides v podobě olejomalby zpracoval prospekt města v plné šíři a datoval jej k roku 1603 (srov. obr. č. 7).

Obr. č. 9: Veduta města od jihu, mezi 1711–1727, překresba kolem 1840. *Kral. wěnné město Policzka* (rukou 19. století, nejspíše Josefa Šembery, jehož lze považovat i za autora překresby). Perokresba, výška 365mm, šířka 470mm. Regionální muzeum ve Vysokém Mýtě, inv. č. 19A – 786. Sken Martin Štěpán. – Nejstarší vyobrazení města Poličky, jeho datace spadá do let 1711 (zakreslena je budova děkanství) až 1727 (chybí morový sloup). Zachycen je vzhled města od druhé poloviny 16. století (renesanční střechy věží kostela a radnice), jediné vyobrazení staré radnice (zbořena před rokem 1733) a zastřešení kostelní věže (zaniklo roku 1779). Původní obraz (patrně s Pannou Marií nebo některým světcem) na kúru farního kostela byl zničen při požáru města roku 1845.

Obr. č. 10: Mariánský (morový) sloup na náměstí, 1742. *CoLossVs gratiVdInIs gLorlae Marlanae VotlVVVS. Bazzac Statuari Aedifi. et del. Rentz in Kuccus Baad in Bohemia* sc. Michael Heinrich Rentz. Mědirytina, výška 1110mm, šířka 520mm. Městské muzeum a galerie Polička, inv. č. Ggs 25. Sken Městské muzeum a galerie Polička. – Morový sloup zasvěcený Panně Marii byl vytvořen Jiřím Pacákem v letech 1727–1731, snad dle návrhu Františka Maxmiliána Kaňky (?). Rentz v korespondenci s městskou radou uvádí, že v celém království se nedá spatřit nádhernější pomník. Mědirytina byla pořízena nákladem města u příležitosti narozenin císařovny-vdovy – Alžběty Kristýny. Sloup je dnes národní kulturní památkou.

Obr. č. 11: Polička v polovině 18. století. Rekonstrukce Davida Junka, autoři kresby Josef Kánský a Jiří Šindler. – Centrem města je náměstí s radnicí (1744), morovým sloupem (1731) a kašnami (1727). Děkanýský kostel sv. Jakuba je zachycen s renesanční bání a kaplemi křížové cesty po obvodu (1748), proti kostelu stojí děkanství a vedle škola. Zachycena je domovní zástavba, u fortny k rybníku pivovar, východně od kostela masné krámy a špitál, severně od kostela dlouhá budova kasáren (dnes Městské muzeum a galerie Polička). Středověké opevnění bylo stále v původním rozsahu, byť z militárního hlediska již nefunkční. Na východ od města se podél komunikace rozkládají usedlosti (Horního) předměstí, na západě těsně k městu přiléhá hřbitov s kostelem sv. Michala, hospodářský dvůr (jeho parcelací po roce 1781 vzniklo Dolní předměstí) a sýpka; tudy vedla cesta na Šibeniční vrch.

Obr. č. 12: Veduta města od jihu, cca 1805. Anonym. Kresba (výška 70mm, šířka 555mm) v záhlaví výučního listu na pergamenu (výška listu 365mm, šířka 555 mm). Státní oblastní archiv v Zámrsku – Státní okresní archiv Svitavy se sídlem v Litomyšli, Cech obchodníků (kupců) Polička, listina č. 3. Sken Stanislav Konečný. – Výuční list vystavil 20. března 1805 Josef Ignác Kuhn, obchodník z Poličky, František Tompemu, obchodnímu příručím z Brna. Kresba, jakkoli schematická, zachycuje Poličku od jihovýchodu přes plochu rybníka rozlévajícího se před hradbami, tedy z úhlu a v kompozici, odkud celkové pohledy na město (minimálně v předfotografické éře) byly vůbec nejčastější. Dominanty (od leva) tvoří hřbitovní kostel, městský farní kostel a radnice, v jejímž sousedství vidíme morový sloup; zástavba je do značné míry typizovaná, stejně jako městské hradby. Vodní plocha v popředí (tj. dnešní Sýnský rybník) se rozlévá v moře s obchodními loděmi, sklady v popředí a stylizovanými skalisky s hrady na obzoru (mimo plochu výřezu).

Obr. č. 13: Veduta města od jihu, mezi 1822–1830. *Königliche Leibgeding-Stadt Politschka*. Václav Dausek. Rytina v záhlaví výučního listu (v Městském muzeu a galerii Polička je dochován nevyplněný formulář i měděná tisková deska; formulář vydal a prodával kupec Johann Lamatsch), výška 130mm, šířka 415mm (výška listu 365mm, šířka 440 mm). Městské muzeum a galerie Polička, inv. č. Ggs 3. Sken Městské muzeum a galerie Polička. – Pohled zachycuje Poličku od jihu, kde se může uplatnit rozvinutá silueta města a jeho věží i rybník v popředí. Samotné vyobrazení je schematické, mj. hradby nejsou tvořeny kvádrovým zdivem. Datace do let 1822–1830 se odvíjí od úprav věže farního kostela (1822) a úpravy střechy radnice (1830).

Obr. č. 14: Veduta města od jihozápadu, mezi 1822–1830. *Ansicht der königl. Leibgedingstadt Policzka in Böhmen*. Anonym. Litografie, výška 150mm, šířka 223mm. Publikováno jako příloha: EISELT, Jan Nepomuk: Policzka, königl. böhm. Leibgedingstadt, in historisch-medizinisch-topographischer Beziehung. Prag 1833. Městské muzeum a galerie Polička, inv. č. Ggs 4. Sken Městské muzeum a galerie Polička. – V popředí je zachycena alej na hrázi rybníka a budova koželužny, vlevo budova mandlu. V hlavním plánu hřbitovní kostel sv. Michala, hradební věže a brány, městský farní kostel sv. Jakuba, radnice a střecha staršího pivovaru. Datace do let 1822–1830 se odvíjí od úprav věže farního kostela (1822) a úpravy střechy radnice (1830).

Obr. č. 15: Veduta města od východu, mezi 1830–1845. *Policzka*. Anonym. Litografie, výška 60mm, šířka 187mm (výška listu 131mm, šířka 233 mm). Regionální muzeum ve Vysokém Mýtě, inv. č. 19A – 73. Sken Martin Štěpán. – Polička je na tomto prospektu zachycena netypicky od východu, z Horního předměstí, patrně ze silnice na Limberk (Pomezí). Městské dominanty jsou představeny z nezvyklého úhlu: radnice hlavním průčelím, farní kostel od kněžiště, což umožnilo zachytit barokní zastřešení zvonice nad severní předsíní (jinde nedoloženo), hřbitovní kostel rovněž od kněžiště. V pravé téměř polovině spodní části veduty je střecha místně typické polygonální stodoly. Městská domovní zástavba, stejně jako městské hradby, jsou prakticky potlačeny.

Datace do let 1830–1845 se odvíjí od úpravy střechy radnice (1830) a požáru farního kostela (1845).

Obr. č. 16: Slavnost ostrostřelců na náměstí v Poličce, cca 1838. Josef Šembera (?). Kresba tužkou a perem na ručním papíře (studie), výška 145mm, šířka 186mm. Regionální muzeum ve Vysokém Mýtě, inv. č. 19A – 106. Sken Martin Štěpán. – Jedná se patrně o svěcení praporu ostrostřelců v roce 1838. Zachyceny jsou štíty tří domů č. p. 55–57 v západní frontě náměstí, vpravo je pohled ohraničen okrajem budovy radnice.

Obr. č. 17: Litomyšlská brána, (před) 1839. *Plan des zu demolirenden Leitomischler-Thores*. Franz Beran. Rukopisný plán, výška 222mm, šířka 327mm, grafické měřítko v sázích. Městské muzeum a galerie Polička, inv. č. Hm 63. Sken Městské muzeum a galerie Polička. – Plán, zachycující půdorys jednotlivých podlaží věže a také řez, není datovaný; datum ante quem jeho vyhotovení vychází ze skutečnosti, že brána byla zbořena roku 1839, a v titulu plánu se o bráně přímo hovoří jakožto o určené ke zboření; plán vznikl zjevně nedlouho před samotnou demolicí. Krátce poté vzniklo několik drobných plánů zachycujících prostor bývalé Litomyšlské brány a její nejbližší okolí (Městské muzeum a galerie Polička, inv. č. Hm 64, Hm 65).

Obr. č. 18: Pohled na budovu školy a okolní zástavbu, 1841. *Hauptschule zu Policzka. Jos. Schembera 1841*. Perokresba, výška 155mm, šířka 210mm. Regionální muzeum ve Vysokém Mýtě, inv. č. 19A – 783. Sken Martin Štěpán. – Budova č. p. 112 v Šaffově ulici byla dokončena v roce 1841 pro účely chlapecké školy a divadla. Tuto školu navštěvoval hudební skladatel Bohuslav Martinů. Od roku 1936 je zde městské muzeum.

Obr. č. 19: Veduta města od jihu, požár dne 10. července 1845. *K. Leibgedingstadt Policzka in der Nacht des 10ten Juli 1845. Jos. Schembera* gez. *G. Hennings Kunstanstalt*. Dvoubarevná litografie, výška 98mm, šířka 107mm. Městské muzeum a galerie Polička, inv. č. Ggs 6. Sken Městské muzeum a galerie Polička. – Jedná se o pohled od jihu, podobně jako na prospektu vydaném ve prospěch pohořelých (obr. č. 20), portrét města je ovšem jinak koncipován; předlohou byla nepochybně Šemberova veduta z roku 1841 (mapový list č. 35, obr. č. 98). Požár zasáhl (s výjimkou čtyř domů) celé vnitřní město i s kostelem a radnicí. Publikováno jako příloha tematického spisu: EISELT, Jan Nepomuk: Die königl. böhmische Leibgedingstadt Polička vor, während und nach dem Brande am 10. Juli 1845. Prag 1845.

Obr. č. 20: Veduta města od jihu, požár dne 10. července 1845. *Ansicht des grossen Brandes der k. Leibg. Stadt Polička den 10. Juli 1845. Der ganze Ertrag ist für die abgebrannten Bewohner dieser Stadt bestimmt. M. A. Witek in Prag*. Litografie, výška 194mm, šířka 308mm. Městské muzeum a galerie Polička, inv. č. Ggs 7. Sken Městské muzeum a galerie Polička. – Jedná se o pohled od jihu, podobně jako na Šemberově prospektu (obr. č. 19), portrét města je ovšem jinak koncipován. V podtitulu se uvádí, že grafika byla vydána ve prospěch pohořelých, jimž poplyne výtěžek z jejího prodeje.

Obr. č. 21: Interiér kostela sv. Jakuba před požárem (1845). *Die innere Ansicht der Stadt Politschkaer Decanal Kirche St. Jakob Maj. vor dem grosen Brande am 10 Jul. 1845. entworfen von Fr. Schlerka ... 1865*. Perokresba, výška 275mm, šířka 231mm. Městské muzeum a galerie Polička, inv. č. Gks 5. Foto Městské muzeum a galerie Polička. – Kresba má vazbu na grafický list z roku 1847 (Městské muzeum a galerie Polička, inv. č. Ggs 8). Pohled zachycuje původní výbavu oltařů v presbytáři, zničených požárem. Schlerka (Šlerka) byl před požárem dlouhá léta kaplanem v Poličce.

Obr. č. 22: Kostel sv. Jakuba po požáru (1845). *Chrám svatého Jakuba v Poličce po ohni r. 1845. od severu*. Emanuel Bořivoj Kašparides, 1894. Olejomalba na lepence, výška 300mm, šířka 370mm. Městské muzeum a galerie Polička, inv. č. Gos 92. Foto Městské muzeum a galerie Polička. – Malba vznikla půl století po požáru a následném stržení budovy. Zachycena je na ní zvonice nad severním vchodem (doložená i plány) a zde umístěný gotický veraikon (dnes v Městském muzeu a galerii Polička). Vlevo mezi operáky je patrně jediné požárem ušetřené zastavení křížové cesty od Františka Pacáka. Vpravo dole je zachycen malíř obrazu.

Obr. č. 23: Polička po roce 1865. Rekonstrukce Davida Junka, autor kresby Josef Kánský. – Zachycena je podoba města po přestavbě vyvolané požárem celého města roku 1845. U všech domů byly strženy štíty v průčelí, hřebeny střech byly otočeny o 90°, čímž bylo umožněno vystavět protipožární štíty mezi jednotlivými domy. Radnice získala provizorní zastřešení věže, vyhořelý farní kostel sv. Jakuba byl roku 1852 zbořen a nový vysvěcen roku 1865. Na místě kasáren byla roku 1841 vystavěna nová škola (dnes Městské muzeum a galerie Polička). U bývalé Starohradské brány je mezi dvojitou hradbou stělnice. Zbořeny byly městské brány a postupně zaváženy či zatrubňovány příkopy. Jižní val byl proměněn v promenádu s alejí. Na hrázi rybníka je koželužna. Patrný je rozsah přibývající zástavby vně hradeb. Dlouhá budova u silnice nad kostelem sv. Michala je solnice (1811).

Obr. č. 24: Nádraží od severu, před 1899. Pohlednice. Vydal Jan Klesl, Polička. Městské muzeum a galerie Polička, inv. č. Hp 7. Sken Městské muzeum a galerie Polička.

Obr. č. 25: Měšťanský pivovar, kolem 1900. Fotografie, výška 164mm, šířka 228mm. Městské muzeum a galerie Polička, inv. č. Hf 1376. Sken Městské muzeum a galerie Polička.

Obr. č. 26: Pohled z věže farního kostela k západu na hřbitovní kostel sv. Michala, před 1903. Pohlednice. Vydal František Popelka, Polička. Městské muzeum a galerie Polička, inv. č. Hp 69. Sken Městské muzeum a galerie Polička.

Obr. č. 27: Náměstí od východu, 1903. Kolorovaná pohlednice. Vydal Josef Kaňka Kaňkovský, Polička. Městské muzeum a galerie Polička, inv. č. Hp 400. Sken Městské muzeum a galerie Polička.

Obr. č. 28: Pohled z věže farního kostela k východu, mezi 1901–1910. Kolorovaná pohlednice. Vydal Josef Kaňka Kaňkovský, Polička. Městské muzeum a galerie Polička, inv. č. Hp 399. Sken Městské mu-

zeum a galerie Polička. – Zcela vlevo je nemocnice, níže chlapecké školy (budova s dlouhou střechou), ve středu náměstí s radnicí, vpravo učitelský ústav, park a rybník.

Obr. č. 29: Pohled z věže farního kostela na náměstí s radnicí, mezi 1901–1910. Kolorovaná pohlednice. Vydal Josef Kaňka Kaňkovský, Polička. Městské muzeum a galerie Polička, inv. č. Hp 62. Sken Městské muzeum a galerie Polička.

Obr. č. 30: Pohled z věže farního kostela k jihu, mezi 1905–1910. Kolorovaná pohlednice. Vydal Josef Kaňka Kaňkovský, Polička. Městské muzeum a galerie Polička, inv. č. Hp 68. Sken Městské muzeum a galerie Polička. – Zachycen je rybník, park a učitelský ústav.

Obr. č. 31: Náměstí – pohled na radnici, morový sloup a kašnu, 1906. Kolorovaná pohlednice. Vydal Josef Kaňka Kaňkovský, Polička. Městské muzeum a galerie Polička, inv. č. Hp 72. Sken Městské muzeum a galerie Polička.

Obr. č. 32: Pohled z radniční věže na kostel sv. Jakuba, mezi 1905–1913. Kolorovaná pohlednice. Vydal Josef Kaňka Kaňkovský, Polička. Městské muzeum a galerie Polička, inv. č. Hp 158. Sken Městské muzeum a galerie Polička.

Obr. č. 33: Pohled z radniční věže k severu na nemocnici, po 1905. Kolorovaná pohlednice. Vydal Josef Kaňka Kaňkovský, Polička. Městské muzeum a galerie Polička, inv. č. Hp 147. Sken Městské muzeum a galerie Polička.

Obr. č. 34: Palackého náměstí, před 1909. Fotografie, výška 169mm, šířka 125mm. Městské muzeum a galerie Polička, inv. č. Hf 776. Sken Městské muzeum a galerie Polička. – Na fotografii je zachycen hostinec U Zeleného stromu a c. k. notářství (Palackého náměstí č. p. 56).

Obr. č. 35: Pohled do Hegerovy (dnešní Masarykovy) ulice na knihkupectví Václav Rippl, po 1905. Pohlednice. Vydal Josef Kaňka Kaňkovský, Polička. Městské muzeum a galerie Polička, inv. č. Hp 128. Sken Městské muzeum a galerie Polička. – Knihkupectví fungovalo v letech 1851–2009.

Obr. č. 36: Pohled do Litomyšlské (dnešní Tyršovy) ulice, před 1905. Pohlednice. Vydal Josef Kaňka Kaňkovský, Polička. Městské muzeum a galerie Polička, inv. č. Hp 133. Sken Městské muzeum a galerie Polička.

Obr. č. 37: Pohled do Komenského (dnešní Šaffovy) ulice, 1905. Kolorovaná pohlednice. Vydal Josef Kaňka Kaňkovský, Polička. Městské muzeum a galerie Polička, inv. č. Hp 141. Sken Městské muzeum a galerie Polička.

Obr. č. 38: Husova třída, po 1905. Pohlednice. Vydal Josef Kaňka Kaňkovský, Polička. Městské muzeum a galerie Polička, inv. č. Hp 181. Sken Městské muzeum a galerie Polička. – Pohled na uzenářství Jana Ladislava Jílka, držitele zlaté medaile z Mezinárodní kuchařské výstavy v Paříži 1900.

Obr. č. 39: Jižní úsek hradeb, 1905. Kolorovaná pohlednice. Vydal Josef Kaňka Kaňkovský, Polička. Městské muzeum a galerie Polička, inv. č. Hp 165. Sken Městské muzeum a galerie Polička.

Obr. č. 40: C. k. učitelský ústav, 1905. Kolorovaná pohlednice. Vydal Josef Kaňka Kaňkovský, Polička. Městské muzeum a galerie Polička, inv. č. Hp 259. Sken Městské muzeum a galerie Polička. – Budova byla otevřena v roce 1901, vpravo železný most z téhož roku.

Obr. č. 41: Horní předměstí, mezi 1905–1916. Kolorovaná pohlednice. Vydal Josef Kaňka Kaňkovský, Polička. Městské muzeum a galerie Polička, inv. č. Hp 176. Sken Městské muzeum a galerie Polička. – Pohled od východu na dochované domy u dnešního kruhového objezdu (křižovatka ulic Masarykovy, Husovy, Hegerovy a Čsl. armády).

Obr. č. 42: Horní předměstí, po 1905. Kolorovaná pohlednice. Vydal Josef Kaňka Kaňkovský, Polička. Městské muzeum a galerie Polička, inv. č. Hp 177. Sken Městské muzeum a galerie Polička. – Pohled od západu na prostor dnešního kruhového objezdu (křižovatka ulic Masarykovy, Husovy, Hegerovy a Čsl. armády).

Obr. č. 43: Budova okresního výboru ve Vinařské (dnešní Vrchlického) ulici, 1905. Pohlednice. Vydal Josef Kaňka Kaňkovský, Polička. Městské muzeum a galerie Polička, inv. č. Hp 215. Sken Městské muzeum a galerie Polička. – Název ulice Vinařská nepocházel od vinic (jež v Poličce nebyly), ale od jména solního úředníka.

Obr. č. 44: Nádrazí, po 1905. Kolorovaná pohlednice. Vydal Josef Kaňka Kaňkovský, Polička. Městské muzeum a galerie Polička, inv. č. Hp 204. Sken Městské muzeum a galerie Polička. – Pohled od východu, vlevo restaurace Kréta.

Obr. č. 45: Pohled od nádraží k severu na Pražanovu pilu, 1909. Pohlednice. Vydal Josef Kaňka Kaňkovský, Polička. Městské muzeum a galerie Polička, inv. č. Hp 201. Sken Městské muzeum a galerie Polička.

Obr. č. 46: Feuersteinova textilní továrna, 1909. Kolorovaná pohlednice. Vydal Josef Kaňka Kaňkovský, Polička. Městské muzeum a galerie Polička, inv. č. Hp 200. Sken Městské muzeum a galerie Polička. – Pohled na textilní továrnu od nádraží k jihu.

Obr. č. 47: Pohled od západu na hřbitovní kostel sv. Michala a farní kostel sv. Jakuba, mezi 1905–1916. Kolorovaná pohlednice. Vydal Josef Kaňka Kaňkovský, Polička. Městské muzeum a galerie Polička, inv. č. Hp 33. Sken Městské muzeum a galerie Polička.

Obr. č. 48: Hřbitov u kostela sv. Michala, po 1913. Pohlednice. Vydal Vratislav Netolický, Polička. Městské muzeum a galerie Polička, inv. č. Hp 220. Sken Městské muzeum a galerie Polička. – Vlevo je kostel sv. Michala, vpravo Heydukova ulice s domy obnovenými po požáru roku 1913.

Obr. č. 49: Pohled z nemocnice na město od severu, 1909. Kolorovaná pohlednice. Vydal Josef Kaňka Kaňkovský, Polička. Městské muzeum a galerie Polička, inv. č. Hp 213. Sken Městské muzeum a galerie Polička.

Obr. č. 50: Pohled ze střechy učitelského ústavu na město od jihu, 1909. Kolorovaná pohlednice. Vydal Josef Kaňka Kaňkovský, Polička. Městské muzeum a galerie Polička, inv. č. Hp 393. Sken Městské mu-

zeum a galerie Polička. – Pohled ze střechy učitelského ústavu k severu na Synský rybník, nově budovaný park a celé historické jádro města.

Obr. č. 51: Polička od východu, mezi 1916–1923. Kolorovaná pohlednice. Vydal Karel Rubišar, Polička. Městské muzeum a galerie Polička, inv. č. Hp 383. Sken Městské muzeum a galerie Polička. – Na horizontu jsou patrný Žďárské vrchy.

Obr. č. 52: Polička od západu na šikmém leteckém snímku, 1923. Pohlednice. Vydal Klub československých turistů, Praha. Městské muzeum a galerie Polička, inv. č. Hp 405. Sken Městské muzeum a galerie Polička.

Obr. č. 53: Náměstí, mezi 1923–1927. Pohlednice. Vydal Karel Rubišar, Polička. Městské muzeum a galerie Polička, inv. č. Hp 88. Sken Městské muzeum a galerie Polička.

Obr. č. 54: Nová čtvrť, po 1924. Pohlednice. Vydal Václav Karel Rippl, Polička. Městské muzeum a galerie Polička, inv. č. Hp 537. Sken Městské muzeum a galerie Polička. – Pohled z věže farního kostela k jihu; na snímku je zachycen soubor rondokubistických činžovních domů (1923–1924); vlevo gymnázium, zřízené v roce 1919 místo učitelského ústavu.

Obr. č. 55: Masarykovy školy, mezi 1928–1929. Pohlednice. Vydal Josef Kaňka Kaňkovský, Polička. Městské muzeum a galerie Polička, inv. č. Hp 422. Sken Městské muzeum a galerie Polička. – Pohled od jihu.

Obr. č. 56: Divadelní budova „Tylův dům“, po 1929. Pohlednice. Vydal Josef Kaňka Kaňkovský, Polička. Městské muzeum a galerie Polička, inv. č. Hp 570. Sken Městské muzeum a galerie Polička.

Obr. č. 57: „Tylův dům“ a okolí od jihozápadu, po 1931. Pohlednice. Vydal Josef Kaňka Kaňkovský, Polička. Městské muzeum a galerie Polička, inv. č. Hp 580. Sken Městské muzeum a galerie Polička.

Obr. č. 58: Dřevěná stodola v ulici Svěpomoc, cca 30. léta 20. století. Fotografie, výška 82mm, šířka 122mm. Městské muzeum a galerie Polička, inv. č. Hf 1034. Sken Městské muzeum a galerie Polička.

Obr. č. 59: Svěpomoc – nová zástavba, 30. léta 20. století. Pohlednice. Městské muzeum a galerie Polička, inv. č. Hf 1038. Sken Městské muzeum a galerie Polička. – Na snímku je zachycena ulice Betlém, Havlíčkova a Svěpomoc od východu.

Obr. č. 60: Část areálu nemocnice, mezi 1936–1938. Pohlednice. Vydal Václav Karel Rippl, Polička. Městské muzeum a galerie Polička, inv. č. Hp 515. Sken Městské muzeum a galerie Polička. – Na snímku je zachycen bytový dům zaměstnanců z roku 1924.

Obr. č. 61: Pohled do Husovy ulice (české území), 1938. Fotografie, výška 88mm, šířka 139mm. Městské muzeum a galerie Polička, inv. č. Hf 80. Sken Městské muzeum a galerie Polička.

Obr. č. 62: Křižovatka ulic Masarykovy, Husovy, Hegerovy a Čsl. armády od jihozápadu, 1938. Fotografie, výška 88mm, šířka 150mm. Městské muzeum a galerie Polička, inv. č. Hf 87. Sken Městské muzeum a galerie Polička. – Zábor části Poličky v říjnu 1938, s tabulí vyznačující průběh demarkační linie.

Obr. č. 63: Křižovatka ulic Masarykovy, Husovy, Hegerovy a Čsl. armády od západu, 1938. Fotografie, výška 60mm, šířka 86mm. Městské muzeum a galerie Polička, inv. č. Hf 94. Sken Městské muzeum a galerie Polička.

Obr. č. 64: Křižovatka ulic Masarykovy, Husovy, Hegerovy a Čsl. armády od východu, 1938. Fotografie, výška 70mm, šířka 83mm. Městské muzeum a galerie Polička, inv. č. Hf 93. Sken Městské muzeum a galerie Polička.

Obr. č. 65: Nábřeží u evangelického kostela, 1938. Fotografie, výška 84mm, šířka 134mm. Městské muzeum a galerie Polička, inv. č. Hf 108. Sken Městské muzeum a galerie Polička.

Obr. č. 66: Zbytek barbakánu Litomyšlské brány v Tyršově ulici, (před) 1938. Fotografie, výška 86mm, šířka 134mm. Městské muzeum a galerie Polička, inv. č. Hf 2492. Sken Městské muzeum a galerie Polička. – Barbakán byl zbořen roku 1938 (srov. obr. č. 67).

Obr. č. 67: Eimova ulice, 1938. Fotografie, výška 88mm, šířka 138mm. Městské muzeum a galerie Polička, inv. č. Hf 2491. Sken Městské muzeum a galerie Polička. – Domy v Eimově ulici byly zbořeny z důvodu výstavby pošty; zakrývaly zbytek barbakánu (což je dobře patrné z obr. č. 66 při srovnání polohy sloupu elektrického vedení).

Obr. č. 68: Pohled ze sokolovny k jihu na křižovatku před poštou, kolem 1939. Pohlednice. Vydal Josef Kaňka Kaňkovský, Polička. Městské muzeum a galerie Polička, inv. č. Hp 628. Sken Městské muzeum a galerie Polička. – Vpravo Mrštíkův hostinec, vlevo Jílkovo uzenářství, ve středu chalupa zakrývající barbakán (oboje zbořeno 1938).

Obr. č. 69: Polička od jihu na šikmém leteckém snímku, 1940. Fotografie, výška 129mm, šířka 177mm. Městské muzeum a galerie Polička, inv. č. Hf 1366. Sken Městské muzeum a galerie Polička.

Obr. č. 70: Centrum města z věže farního kostela, 1940. Fotografie, výška 129mm, šířka 175mm. Městské muzeum a galerie Polička, inv. č. Hf 727. Sken Městské muzeum a galerie Polička. – Na snímku je zachycena mimo jiné obnova mansardové střechy radnice.

Obr. č. 71: Solnice, 1940. Fotografie, výška 116mm, šířka 172mm. Městské muzeum a galerie Polička, inv. č. Hf 1415. Sken Městské muzeum a galerie Polička. – Solnice z roku 1811 stávala na křižovatce ulic Vrchlického a Šaffovy; zbořena byla roku 1940.

Obr. č. 72: Masarykovy školy a kostel Českoobratské církve evangelické, mezi 1940–1943. Pohlednice. Vydal Josef Kaňka Kaňkovský, Polička. Městské muzeum a galerie Polička, inv. č. Hp 549. Sken Městské muzeum a galerie Polička.

Obr. č. 73: Protitankový zátaras na litomyšlské silnici u pošty, 1945. Fotografie, výška 92mm, šířka 140mm. Městské muzeum a galerie Polička, inv. č. Hf 274. Sken Městské muzeum a galerie Polička. – Snímek zachycuje útěk německého obyvatelstva před frontou (před 7. dubnem).

Obr. č. 74: Útěk německých a maďarských vojáků silnicí od Svitav, 1945. Fotografie, výška 83mm, šířka 135mm. Městské muzeum a galerie Polička, inv. č. Hf 331. Sken Městské muzeum a galerie Polička. – Fotografie pochází z doby po 2. květnu.

Obr. č. 75: Příjezd sovětských tanků 9. května 1945. Fotografie, výška 62mm, šířka 61mm. Městské muzeum a galerie Polička, inv. č. Hf 517. Sken Městské muzeum a galerie Polička. – Na snímku je zachycen prostor dnešního kruhového objezdu (křižovatka ulic Masarykovy, Husovy, Hegerovy a Čsl. armády).

Obr. č. 76: Kaplička sv. Prokopa a sv. Jana Nepomuckého, před 1952. Fotografie, výška 107mm, šířka 172mm. Městské muzeum a galerie Polička, inv. č. Hf 1127. Sken Městské muzeum a galerie Polička. – Kaplička byla zbořena roku 1952; stála v místech dnešního kruhového objezdu (křižovatka ulic Masarykovy, Husovy, Hegerovy a Čsl. armády).

Obr. č. 77: Palackého náměstí, 1955. Fotografie, výška 125mm, šířka 179mm. Městské muzeum a galerie Polička, inv. č. Hf 875. Sken Městské muzeum a galerie Polička. – Na snímku je zachycena budova dnešní České spořitelny (městská spořitelna zde byla otevřena roku 1937).

Obr. č. 78: Pálená ulice, před 1955. Fotografie, výška 165mm, šířka 221mm. Městské muzeum a galerie Polička, inv. č. Hf 798. Sken Městské muzeum a galerie Polička.

Obr. č. 79: Nová ulice, 1955. Fotografie, výška 126mm, šířka 180mm. Městské muzeum a galerie Polička, inv. č. Hf 881. Sken Městské muzeum a galerie Polička.

Obr. č. 80: Šaffova ulice, 1955. Fotografie, výška 130mm, šířka 182mm. Městské muzeum a galerie Polička, inv. č. Hf 904. Sken Městské muzeum a galerie Polička.

Obr. č. 81: Hostinec U Mrštíků (Eimova ulice), 1955. Fotografie, výška 127mm, šířka 180mm. Městské muzeum a galerie Polička, inv. č. Hf 897. Sken Městské muzeum a galerie Polička.

Obr. č. 82: Otakarova ulice, 1955. Fotografie, výška 181mm, šířka 130mm. Městské muzeum a galerie Polička, inv. č. Hf 907. Sken Městské muzeum a galerie Polička.

Obr. č. 83: Ulice Na Bidě, 1955. Fotografie, výška 113mm, šířka 173mm. Městské muzeum a galerie Polička, inv. č. Hf 1249. Sken Městské muzeum a galerie Polička. – Domky v ulici Na Bidě byly přistavěny k městské hradbě před rokem 1807.

Obr. č. 84: Hospodářské družstvo skladištní a výrobní, 50. léta 20. století. Fotografie, výška 81mm, šířka 112mm. Městské muzeum a galerie Polička, inv. č. Hf 1007. Sken Městské muzeum a galerie Polička.

Obr. č. 85: Pivovar, 50. léta 20. století. Fotografie, výška 81mm, šířka 104mm. Městské muzeum a galerie Polička, inv. č. Hf 1085. Sken Městské muzeum a galerie Polička. – Pivovar, vystavěný roku 1865, funguje dodnes.

Obr. č. 86: Bytová zástavba v ulici Leninova (dnešní E. Beneše), po 1954. Fotografie, výška 64mm, šířka 98mm. Městské muzeum a galerie Polička, inv. č. Hf 1391. Sken Městské muzeum a galerie Polička. – Jedná se o zajímavý urbanistický soubor, dostavěný roku 1954. Dvou až třípodlažní budovy měly tradiční sedlové střechy, půdorysně využívaly několika modulů vhodně zasazených do terénu a uplatňujících prostranství se zelení. Sídliště má vyvážené proporce, domy se na sebe variabilně napojovaly. V roce 1958 zde byla vystavěna samoobsluha – první v Poličce.

Obr. č. 87: Pohřební budova židovského hřbitova, před 1964. Fotografie, výška 87mm, šířka 131mm. Městské muzeum a galerie Polička, inv. č. Hf 1628. Sken Městské muzeum a galerie Polička. – Budova byla zbořena roku 1964.

Obr. č. 88: Sídliště panelových domů Na Lukách, po 1972. Fotografie, výška 65mm, šířka 116mm. Soukromá sbírka. Sken Městské muzeum a galerie Polička. – Cenou za nové byty byl negativní vizuální dopad komplexu, dostavěného roku 1972, na městské panorama (ziskání státní dotace na výstavbu bylo pro vedení města natolik významné, že zcela odsunulo urbanistické ohledy).

Obr. č. 89: Městská sídliště na pohledu z věže farního kostela, kolem 1980. Fotografie, výška 128mm, šířka 176mm. Městské muzeum a galerie Polička, inv. č. Hf 1328. Sken Městské muzeum a galerie Polička. – Pohled z kostelní věže k jihu; za evangelickým kostelem mateřská škola, bytové domy (1955) a panelové domy v Jiráskově ulici (1965). V popředí Synský rybník.

Obr. č. 90: Pohled z věže farního kostela směrem k náměstí, kolem 1980. Fotografie, výška 128mm, šířka 178mm. Městské muzeum a galerie Polička, inv. č. Hf 1327. Sken Městské muzeum a galerie Polička.

Obr. č. 91: Střed města od západu z budovy Ponas (Starohradská ulice), 1989. Fotografie, výška 131mm, šířka 179mm. Městské muzeum a galerie Polička, inv. č. Hf 1748. Sken Městské muzeum a galerie Polička.

Obr. č. 92: Pohled na město od východu, 2008. Miroslav Sychra, digitální fotografie. Archiv autora.

Obr. č. 93: Letecký pohled na město od jihozápadu, 2009. Miroslav Sychra, digitální fotografie. Archiv autora.

Obr. č. 94a: Pohled na město od západu, 2017. Pavel Hartmann, digitální fotografie. Archiv autora.

Obr. č. 94b: Pohled na západní část města, 2017. Pavel Hartmann, digitální fotografie. Archiv autora.

Mapový list č. 1

Mapa č. 1: Polička a okolí na Müllerově mapě Čech z roku 1720. *Mappa geographica regni Bohemiae in duodecim circulos divisae cum comitatu Glacensi et districtu Egerano adjunctis ... à Joh: Christoph: Müller ... A:C:M.DCC.XX. Michael Kauffer sculpsit Augusta Vind:*. Mědirytina, grafické měřítko [1 : 132 000], sekce XIV, XV, výška 465mm, šířka 540mm, výřez. Mapová sbírka Historického ústavu Akademie věd ČR, v. v. i., sign. MSHU-MAP-A-11. Sken Výzkumný ústav geodetický, topografický a kartografický, v. v. i., Zdíby.

Mapa č. 2: Polička a okolí na mapě Chrudimského kraje Františka Jakuba Jindřicha Kreybicha z roku 1833. *Charte vom Chrudimer Kreise des Königreiches Böhmeim nach zuverlässigen geographischen*

Hülfsmitteln neu bearbeitet von Fr. Jac. Heinrich Kreybich. Mědirytina, grafické měřítko [1 : 243 000], výška 480mm, šířka 380mm, výřez. Mapová sbírka Historického ústavu Akademie věd ČR, v. v. i., sign. MSHU-MAP-A-267. Sken Výzkumný ústav geodetický, topografický a kartografický, v. v. i., Zdíby.

Mapa č. 3: Polička a okolí na speciální mapě III. vojenského mapování rakousko-uherské monarchie z roku 1881. List *Polička und NeustadtI, Zone 7, Col. XIV.* Heliogravura, měřítko 1 : 75 000, výška 380mm, šířka 495mm, výřez. Mapová sbírka Historického ústavu Akademie věd ČR, v. v. i., sign. MSHU-MAP-C-1140. Sken Výzkumný ústav geodetický, topografický a kartografický, v. v. i., Zdíby.

Mapový list č. 2

Mapa č. 4: Polička a okolí na mapě I. vojenského mapování Čech z let 1780–1783. Rukopisná kolorovaná mapa, grafické měřítko [1 : 28 800], sekce č. 184, výška listu 408mm, šířka 618mm, výřez. Österreichisches Staatsarchiv-Kriegsarchiv Wien. Reprodukce Laboratoř geoinformatiky Univerzity Jana Evangelisty Purkyně v Ústí nad Labem.

Mapový list č. 3

Mapa č. 5: Obvod poličského děkanátu, před nebo kolem 1800. *Districtus Chrudimensis / Beneficium Decanatus Policzkensis / Vicariatus Policzkensis.* Karel Hron (*Carolus Hron, Decanus Policzkensis*). Kolorovaná perokresba (akvarel), výška 430 (390) mm, šířka 500 (460) mm, bez měřítka (vzdálenosti jednotlivých lokalit od centra děkanátu – Poličky – uvedeny v hodinách v kartuši v levém spodním rohu). Městské muzeum a galerie Polička, inv. č. Hm 22. Sken Výzkumný ústav geodetický, topografický a kartografický, v. v. i., Zdíby. – Mapa není datována; přibližnou dataci – vedle stylu mapy – naznačují životní data jejího autora Karla Hrona (1762–1808).

Mapový list č. 4

Mapa č. 6: Plán města, 1807. *Grundriß der königl. Leibgedingstadt Politschka. Aufgenommen und vergrößert von Joseph Grubner Hauptschullehrer 1807.* Kolorovaná perokresba, výška 485 (425) mm, šířka 635 (625) mm, bez měřítka. Městské muzeum a galerie Polička, inv. č. Hm 1. Sken Výzkumný ústav geodetický, topografický a kartografický, v. v. i., Zdíby. – Legenda („*Erklärung der Oerter*“): No. 2. krásná radnice („*Ein schönnes Rathhaus*“), No. a. nádherná socha („*Eine prachtige Statue*“), No. 1. děkanství („*Die Dechantey*“), No. 4. kostel sv. Jakuba („*Sanct Jacobi Kirche*“), No. 95 škola („*Das Schulhaus*“), No. 112. solnice („*Salzverlag*“); A. Kamenecká brána („*Steindorfer Thor*“), B. kaple sv. Michaela („*Sanct Michaeli Capelle*“), C. Novohradská brána („*Neuschlösser Thor*“), D. střelnice („*Schießstatt*“), E. Litomyšlská brána („*Leutomischler Thor*“), F. Limberská brána („*Laubendorfer Thor*“), [No.] 15. pivovar („*Bräuhaus*“), M. kaple sv. Anny („*Sanct Anna Capelle*“), N. kaple sv. Jana Nepomuckého („*Sanct Johanni Nepom. Capelle*“), O. masné krámy („*Die Fleischbänke*“), No. 84. městský špitál („*Burgerlich. Spital*“). – Jedná se o nejstarší (známý) plán města, který buď pro svoji soukromou potřebu či pro použití při výuce nakreslil v roce 1807 učitel poličské hlavní školy Josef Grubner (1764–1812). Autor zde poměrně schematicky (proporce neodpovídají skutečnosti) zachytil domovní zástavbu vnitřního města a úzké pásy okolních domů a částečně ještě někdejší městské brány – Litomyšlskou (zbořena v roce 1843), Limberskou (zbořena 1835), Kameneckou (zbořena 1836) a Starohradskou (zbořena 1838), stejně tak i bašty opevnění (z celkového počtu 19 věží vynechal jednu věž na jižním úseku a druhou na úseku severozápadním). Synský rybník („*Schweinteich*“) má ještě původní rozlohu, tedy včetně severovýchodní části zasypané při stavbě c. k. učitelského ústavu v roce 1899 a změněné na park. Zajímavé je „zdvojení“ kašen na náměstí.

Mapový list č. 5

Mapa č. 7: Císařský povinný otisk mapy stabilního katastru města Poličky z roku 1839. List V, VI. Kolorovaná litografie, grafické měřítko [1 : 2880], výška listu 526mm, šířka 658mm, výřez. Ústřední archiv zeměměřictví a katastru, Praha, sign. B2a/C6/5307-1. Sken Ústřední archiv zeměměřictví a katastru, Praha.

Mapový list č. 6

Mapa č. 8: Plán stavby silnice z Poličky na moravskou hranici, 1835–1836. *Situationsplan der neu zu erbauenden Chaussée von der Stadt Politschka über Schönbrunn, das Staedtchen Bistrau, gegen Hartmanitz, durch Trpin bis an die maehrische Landesgrenze.* Anonym. Rukopisná kolorovaná mapa, výška 496mm, šířka 1860mm, výřez (výška 310mm, šířka 120 mm), bez měřítka. Státní oblastní archiv v Zámrsku – Státní okresní archiv Svitavy se sídlem v Litomyšli, Archiv města Polička, odd. II, kt. 270. Sken Stanislav Konečný. – Situační plán zachycuje průběh projektované nové silnice z Poličky přes Jedlovou a Bystré k Hartmanicím, dále přes Trpín až na moravskou zemskou hranici; autor projektu neznámý, datace je obsažena v doprovodné písemné agendě (léta 1835–1836). Vznik plánu souvisí s všeobecnou výstavbou nových komunikací, zejména státních silnic, která v poličském regionu začala ve druhém desetiletí 19. století: v roce 1816 bylo započato s výstavbou silnice na Svitavy, v roce 1817 na Německý (dnešní Havlíčkův) Brod, v roce 1822 na Litomyšl, v roce 1832 obchodní silnice na Jimramov a roku 1837 silnice na městys Bystré a dále, a to na základě zmíněného projektu z let 1835–1836. Na plánu jsou schematicky zachyceny domovní bloky vnitřního města a dosud ještě rozptýlená zástavba Horního a Dolního předměstí. Je zde též lehce načrtnuto zásobování obou kašen na náměstí vodou – vedení trub, které potom dále pokračovalo až k tzv. troubným rybníkům u vesnice Modřec jihovýchodně od Poličky, odkud bylo město zásobováno vodou před vybudováním vodovodu z Jelínku.

Mapa č. 9: Plán na vyrovnnání terénu a zasypání tzv. jordanů, 1836. *Situation. Teich und Niveau zur projectirten Verschüttung des soge-*

nannten Jordans in der K.K. Leibgedingstadt Politschka. Anonym. Rukopisná kolorovaná mapa, výška 460mm, šířka 640mm, výřez (výška 150mm, šířka 370 mm), měřítko v sázích (118mm = 90 sáhů). Státní oblastní archiv v Zámrsku – Státní okresní archiv Svitavy se sídlem v Litomyšli, Archiv města Polička, odd. III. kt. 287. Sken Stanislav Konečný. – Autor projektu neznámý, datace plánu 11. května 1836. Tzv. jordaný byly po staletí problémem města – vodní příkopy někdejšího městského opevnění, které se po ztrátě původního účelu staly strouhami pro odvod dešťové vody i fekálií, byly zdrojem neustálého zápachu. Označení jordan souviselo s potokem Jordánem (*Jordan Bach*), tekoucím u severního vnějšího příkopu (doložen na mapě stabilního katastru z roku 1839 – srov. mapový list č. 5, mapa č. 7). Město mělo tendenci jordaný postupně likvidovat, ovšem jejich částečné zasypání a částečné vyústění do Synského rybníka, jak je zachycuje tento projekt, rovněž nebylo zcela ideální a problém zápachu a nebezpečí epidemií nevyřešilo, pouze zmírnilo. Situace byla definitivně vyřešena až koncem 19. století, kdy byly veškeré vody svedeny do společného zakrytého kanálu, který vedl jižním parkánem, procházel pod hrází rybníka a teprve poté ústil do Bílého potoka, který rybníkem protékal a pokračoval dále k Sádku.

Mapový list č. 7

Mapa č. 10: Plán města s projektem na rozšíření kanalizace a dlažby, 1839. *Plan zur weitem Kanalherstellung und Plasterung in der k. Leibgedingstadt Politschka.* Anonym. Kolorovaná perokresba, výška 380mm, šířka 495mm, grafické měřítko v sázích [cca 1 : 900]. Městské muzeum a galerie Polička, inv. č. Hm 3. Sken Výzkumný ústav geodetický, topografický a kartografický, v. v. i., Zdíby. – Od konce 30. let 19. století docházelo v Poličce k postupnému předlažďování náměstí a ulic – nejprve dostalo novou dlažbu „hlavní“ náměstí a hned vzápětí tehdejší ulice Litomyšlská (dnešní Tyršova), Limberská (Masarykova) a Kamenecká (Riegrova), které vedly z města k hlavním silničním komunikacím; v letech 1841 a 1842 pak byly upraveny i ulice Novohradská (Šaffova), Koží (Otakarova) a Školní (Václavská) a také prostor okolo farního kostela. Současně s předlažbou se prováděla i kanalizace a do země se pokládaly vodovodní roury, jak ukazuje i tento plán. Plán se zaměřuje především na průběh vedení odpadů a vody – jsou zde zakresleny i obě kašny na náměstí, třetí u Starohradské brány a čtvrtá ve výklenku domu č. p. 52 (je pozoruhodné, že jinak mimořádně přesný plán stabilního katastru z téhož roku – mapový list č. 5, mapa č. 7 – tuto kašnu neeviduje). Domy jsou zachyceny pouze schematicky; zajímavé je zakreslení Starohradské brány, zbořené rok před datací tohoto plánu.

Mapa č. 11: Plán města se zachycením kašen a obecních studen, 1844. *Situationsplan der in der k. Leibgedingstadt Politschka vorfindigen Wasserkästen und Gemeindsaugbrunnen.* František Beran. Rukopisná kolorovaná mapa, výška 410mm, šířka 525mm, měřítko v sázích (130mm = 60 sáhů). Státní oblastní archiv v Zámrsku – Státní okresní archiv Svitavy, Archiv města Polička, odd. II, karton 264. Sken Stanislav Konečný. – Legenda: a. potrubí („*Rohrenlitung*“ !), b. dřevěná kašna u sv. Michaela („*Holzerner Wasserkasten bei St. Michael*“), c. dřevěná kašna u Novohradské brány („*Holzerner Wasserkasten am Neuschlösser Thore*“), d. proponovaná nová kamenná kašna na náměstí u kostela („*Der neu zu erbauende steinerne Röhrkasten am Kirchenplatze*“), e. dřevěná kašna v domě č. p. 52 v Kamenecké ulici („*Hölzerner Röhrkasten am Hause Nro. Cons. 52 in der Steindörfer Gasse*“), f. kamenné kašny na náměstí („*Steinerne Röhrkasten am Ringplatze*“). – Příložený rozpočet nákladů („*Kostenüberschlag*“) je datován 13. ledna 1844 a signován rovněž Františkem Beranem. K plánu se mimo to nezachovala žádná doprovodná dokumentace, pročež nelze stanovit jeho účel. Zachycuje však rozmístění pěti stávajících městských kašen, včetně vedení vodovodního potrubí mezi kašnou u hřbitova sv. Michaela, přes kašnu u někdejší Novohradské brány (ta jediná z těchto tří, byt’ v kamenném provedení, se zachovala do dnešních časů) až ke kašně u domu č. p. 52. Dále je zde zakreslena i jedna plánovaná, avšak zjevně nerealizovaná kašna na kostelním náměstí a pět „*Gemeindsaugbrunnen*“, tedy pravděpodobně obecních pump; ty ovšem nebyly nalezeny na žádné z dochovaných kreseb ani fotografii, takže se můžeme pouze domýšlet, jak mohly vypadat, přestože byly odstraněny teprve koncem 90. let 19. století, kdy byl zřízen „celoměstský“ vodovod s přípojkami do domů a pouličními litiinovými stojany.

Mapový list č. 8

Mapa č. 12: Plán města, 1847. *Situazion der K. Leibgedingstadt Policzka.* F. Jelínek. Rukopisná kolorovaná mapa, výška 415 (405) mm, šířka 530 (520) mm, bez měřítka. Městské muzeum a galerie Polička, inv. č. Hm 276. Sken Výzkumný ústav geodetický, topografický a kartografický, v. v. i., Zdíby. – Souvislosti a konkrétní účel vyhotovení selektivního plánu města nejsou zřejmé. Plán zachycuje poměrně přesně uliční síť vnitřního města, tedy města „v hradbách“, z nich zde ovšem paradoxně chybí celý západní úsek a část severního, z domovní zástavby jsou však prakticky naznačena pouze průčelí domů. Na jižním okraji Synského rybníka stojí řada stodol – mezi nimi několik typických poličských osmibokých; vlevo nahoře, na rozcestí dnešních ulic Vrchlického, Starohradské a Eimovy, stojí budova solnice (zbořena roku 1940 – srov. obr. č. 71), níže na rohu Vrchlického a Heydukovy ulice je zachycen Kašparidesův mandl (zbořen po požáru v roce 1919) a ještě níže pod hrází rybníka Kašparidesova barvírna (zbořena v 70. letech 20. století). Barvy budov odpovídají barevnosti mapy stabilního katastru (srov. mapový list č. 5, mapa č. 7) – zděné budovy červeně, budovy dřevěné (roubené, spalné) žlutě.

Mapový list č. 9

Mapa č. 13: Polička a okolí na mapě II. vojenského mapování Čech z let 1852–1853. Rukopisná kolorovaná mapa, grafické měřítko [1 : 28 800], sekce č. X/11, XI/11, őstliche Colonne, výška listu 527mm, šířka 527mm, výřez. Österreichisches Staatsarchiv-Kriegsarchiv Wien.

Reprodukce Laboratoř geoinformatiky Univerzity Jana Evangelisty Purkyně v Ústí nad Labem.

Mapový list č. 10

Mapa č. 14: Plán města, 1897. *Polohopisný a nivelační plán král. města Poličky.* Bedřich Pek. Barevná litografie, výška 870 (735) mm, šířka 1220 (1100) mm, bez měřítka [patrně 1 : 720, odvozené z měřítka stabilního katastru 1 : 2880]. Městské muzeum a galerie Polička, inv. č. Hm 8/1. Sken Výzkumný ústav geodetický, topografický a kartografický, v. v. i., Zdíby.

Mapový list č. 11

Mapa č. 15: Plán města, 1912. *Město Polička, berní okres Polička, Čechy. Reprodukováno dle stavu z roku 1912 v litografickém ústavu ministerstva financí.* Anonym. Litografie, výška 590 (525) mm, šířka 735 (655) mm, měřítko 1 : 2880. Městské muzeum a galerie Polička, Hm 9/1. Sken Výzkumný ústav geodetický, topografický a kartografický, v. v. i., Zdíby.

Mapový list č. 12

Mapa č. 16: Plán rozšíření hřbitova u kostela sv. Michala, konec 19. století. Bez názvu. Anonym. Rukopisný kolorovaný plán (akvarel), výška 330mm, šířka 305mm, bez měřítka. Městské muzeum a galerie Polička, inv. č. Hm 302. Sken Výzkumný ústav geodetický, topografický a kartografický, v. v. i., Zdíby.

Mapa č. 17: Mapa okresního hejtmanství Polička, konec 19. století. *Generální mapa okresního hejtmanství Poličského.* J. E. Wagner. Litografie, výška 245mm, šířka 322mm, měřítko 1 : 220 000. Městské muzeum a galerie Polička, inv. č. Hm 26. Sken Městské muzeum a galerie Polička.

Mapový list č. 13

Mapa č. 18: Polička a okolí na mapě III. vojenského mapování, nedat. [první polovina 20. století]. Sekce č. 4156/2, tisk, grafické měřítko [1 : 25 000], výška listu 550mm, šířka 700mm, výřez. Mapová sbírka Historického ústavu Akademie věd ČR, v. v. i., sign. MSHU-MAP-C-1853. Sken Výzkumný ústav geodetický, topografický a kartografický, v. v. i., Zdíby.

Mapový list č. 14

Mapa č. 19: Plán města a nejbližšího okolí s vyznačením delimitační čáry, stav k 10. říjnu 1938. *Plán města Poličky.* Bohuslav Šmíd. Barevný tisk, výška 375 (300) mm, šířka 850 (750) mm, měřítko 1 : 5000. Městské muzeum a galerie Polička, inv. č. Hm 29. Sken Výzkumný ústav geodetický, topografický a kartografický, v. v. i., Zdíby.

Mapový list č. 15

Mapa č. 20: Plán města, 1943. *Politschka (Polička). Landesvermessungsamt Böhmen u. Mähren 1943.* Barevný tisk, výška 255mm, šířka 310mm, měřítko 1 : 10 000. Mapová sbírka Historického ústavu AV ČR, sign. MSHU-MAP-B-913. Sken Výzkumný ústav geodetický, topografický a kartografický, v. v. i., Zdíby.

Mapový list č. 16

Mapa č. 21: Směrný územní plán města, 1960. Bez názvu. Lubomír Reml. Barevný tisk, výška 715 (535) mm, šířka 760 (585) mm, bez měřítka. Městské muzeum a galerie Polička, inv. č. Hm 14/1. Sken Výzkumný ústav geodetický, topografický a kartografický, v. v. i., Zdíby.

Mapový list č. 17

Mapa č. 22: Situační plán města (mapa evidence nemovitostí), 1967. *Situační plán města Poličky.* Kartografický a reprodukční ústav v Praze v roce 1967 (podle pozemkové mapy zachycující stav z konce roku 1963). Barevný tisk, výška 815mm, šířka 1163mm, měřítko 1 : 2880. Městské muzeum a galerie Polička, inv. č. Hm 15/4. Sken Výzkumný ústav geodetický, topografický a kartografický, v. v. i., Zdíby.

Mapový list č. 18

Mapa č. 23: Územní plán města, 2016. *Územní plán Polička – právní stav po vydání změny č. 2. Hlavní výkres. Návrh uspořádání území.* Urbanistické středisko Brno, spol. s r. o. Výška 1032mm, šířka 890mm, měřítko 1 : 10 000, výřez. © Městský úřad Polička, 2019.

Mapový list č. 19

Mapa č. 24: Svislý letecký snímek Poličky, 1937. Vojenský geografický a hydrometeorologický úřad v Dobrušce, Středisko leteckých snímků, sign. č. 06992. Letecký snímek poskytl VGHMÚř Dobruška © MO ČR, 2017.

Mapový list č. 20

Mapa č. 25: Svislý letecký snímek Poličky, 1954. Vojenský geografický a hydrometeorologický úřad v Dobrušce, Středisko leteckých snímků, sign. č. 03768. Letecký snímek poskytl VGHMÚř Dobruška © MO ČR, 2017.

Mapový list č. 21

Mapa č. 26: Svislý letecký snímek Poličky, 1976. Vojenský geografický a hydrometeorologický úřad v Dobrušce, Středisko leteckých snímků, sign. č. 06440. Letecký snímek poskytl VGHMÚř Dobruška © MO ČR, 2017.

Mapový list č. 22

Mapa č. 27: Svislý letecký snímek Poličky, 1993. Vojenský geografický a hydrometeorologický úřad v Dobrušce, Středisko leteckých snímků, sign. č. 01930. Letecký snímek poskytl VGHMÚř Dobruška © MO ČR, 2017.

Mapový list č. 23

Mapa č. 28: Svislý letecký snímek Poličky, 2017. Mapový podklad – Ortofoto ČR, 2016 © Český úřad zeměměřický a katastrální, www.cuzk.cz.

Mapový list č. 24

Mapa č. 29: Vývoj pozemkového vlastnictví města Poličky do roku 1848. Rekonstrukční mapa Jany Vojtíškové, kartografické zpracování Josef Laštovička – Daniel Paluba. – Již při založení bylo Poličce v roce 1265 uděleno mlíové právo, důležitý podpůrný prostředek nově vznikajících královských měst. Poličské šosovní vsi, jejichž vrchností byl panovník, jsou sice prameny bezpečně doložené až k roku 1474, jejich počátky lze ovšem hledat v době založení města. Definitivně se městské panství dotvořilo v roce 1545, kdy došlo k jejich zápisu do desk zemských. Před osudnými konfiskacemi obecního majetku v roce 1547 do poličského panství náležely vsi Kamenec, Sádek, Telecí, Oldřiš, Borová, Modřec, Trhonice, Nedvězí, Sedliště a části vsí Široký Důl, Korouhev, Radiměř a Rybná. Zádušní majetek tvořila ves Makov (zakoupena v roce 1494) a část vsi Újezdec. Obci se podařilo majetek odkoupit zpět až v roce 1558. Poslední změnou, kterou v rozsahu poličského předbělohorského pozemkového majetku zachycujeme, bylo odkoupení části vsi Radiměře, a to v roce 1586. Za účast v protihabsburském povstání bylo v roce 1622 poličské panství opět zkonfiskováno. Navráceno bylo v nezměněné podobě v roce 1628. V období 17. a 18. století (s příchodem nového obyvatelstva i v souvislosti s provedenou raabizací) se na území panství postupně utvořilo několik osad. Feudální panství zaniklo v letech 1848–1850.

Mapový list č. 25

Mapa č. 30a: Negativní plán Poličky a okolí s vyznačením půdorysu města a uličních bloků podle mapy I. vojenského mapování Čech z let 1780–1783, sekce č. 184. Rekonstrukční mapa Evy Semotanové, kartografické zpracování Daniel Paluba.

Mapa č. 30b: Negativní plán Poličky a okolí s vyznačením půdorysu města a uličních bloků počátkem 21. století s využitím soudobých digitálních dat z Geoportálu Českého úřadu zeměměřického a katastrálního. Rekonstrukční mapa Evy Semotanové, kartografické zpracování Daniel Paluba.

Mapa č. 30c: Digitální model území Poličky a okolí s vyznačením půdorysu města a uličních bloků podle mapy I. vojenského mapování z let 1780–1783, sekce č. 184. Rekonstrukční mapa Evy Semotanové, kartografické zpracování Daniel Paluba.

Mapa č. 30d: Digitální model území Poličky a okolí s vyznačením půdorysu města a uličních bloků počátkem 21. století s využitím soudobých digitálních dat z Geoportálu Českého úřadu zeměměřického a katastrálního. Rekonstrukční mapa Evy Semotanové, kartografické zpracování Daniel Paluba.

Mapový list č. 26

Mapa č. 31: Krajinné schéma Poličky a okolí ve druhé polovině 18. a počátkem 19. století. Rekonstrukční mapa Evy Semotanové, kartografické zpracování Daniel Paluba. – Znázorněná krajina je vymezena prostorem současného katastru města Poličky, výrazně severojižně protáhlého, a jejího blízkého okolí. Časově se vztahuje ke druhé polovině 18. století, porovnána je se situací počátkem 21. století. Historické názvosloví, místní i pomístní, reflektuje zeměpisná jména na mapách prvního vojenského mapování. – Polička se nachází na Českomoravské vrchovině v nadmořské výšce 555 m, v odlesněné, hospodářsky využívané krajině. Od severu město obklopují vrchy s nadmořskou výškou 592, 604 (Velký vrch) a 501 m n. m., na jihu leží Šibeniční vrch (614 m n. m. dle Základní mapy ČR 1 : 25 000), kde se nacházelo poličské popraviště; oproti městu samému se však nejedná o výrazné převýšení. Poličkou protéká jihozápadním směrem Bílý potok, pramenící nad obcí Pomezí. Jeho hlavními přítoky v katastrálním území města jsou levostranný Jánský potok, Modřecký (Baldecký) potok a pravostranná bezejmenná vodoteč. Pod Šibeničním vrchem pramení Šibeniční potok, tekoucí k západu. Na Jánském potoku v jižním prostoru současného katastru byla v osmdesátých letech 20. století zbudována první přehradní nádrž, další dvě pak v letech 2002–2004 (Přehrady, Poličská soustava). Na Modřeckém potoce se v katastru Poličky nacházejí tři rybníky – Troubný, Jakelský a Modřecký. – Mírně zvlněná krajina města Poličky a jeho okolí se od konce 18. století proměnila zejména co do rozsahu zástavby, tvaru a velikosti polností (zejména v důsledku kolektivizace zemědělství po polovině 20. století), počtu vodních nádrží, hustotou místních cest a výstavby železniční tratě (Svitavy – Polička – Žďárec u Skutče od 1897). Na sklonku 18. století bylo okolí města v jeho současném katastrálním území až na nejjížnější polohy nezalesněné, podél vodotečí se rozkládaly neširoké nivy. Na Bílém potoce se jižně od hradeb a západně i východně od města nacházelo pět vodních nádrží, z nichž se dochoval jen Synský rybník pod hradbami a východně Limberský (Pomezský) rybník. Kompaktní zástavba města tvořila okrouhlý půdorys (dnes historické jádro), doplněný úzkými pásy budov při hlavních komunikacích, vedoucích do Poličky. Obdělávaná půda byla rozdělena do úzkých plužin, orientovaných přibližně od severu k jihu, zeleň představovaly louky a drobné zahrady, stromořadí lemovala hlavní komunikace od Svitav do Poličky a z Poličky přes Borovou do Hlinska, později, v 19. století, do Lezníku a Jedlové. Síť místních cest byla hustší, zejména ve směru východním a západním. Z drobných architektonických prvků se v krajině nacházely kříže a kapličky, z hospodářských objektů panský dvůr a jihozápadně od města cihelna. Na Šibeničním vrchu bylo umístěno popraviště pro výkon poličského hrdelního práva. Preindustriální krajina Poličky se výrazněji neměnila ještě další století, teprve propojení s širším okolím železnici na konci 19. století otevřelo městu nové možnosti expanze do okolí.

Mapový list č. 27

Mapa č. 32: Polička v polovině 19. století. Vektorizace mapy stabičního katastru 1 : 2500. Rekonstrukční mapa Tomáše Burdy a Evy Semotanové, kartografické zpracování Daniel Paluba. – Mapování stabičního katastru v Poličce a okolí probíhalo na konci 30. let 19. století, datace císařských otisků, které zachycují poměrně rozsáhlý katastr královského věnného města, se vztahuje k roku 1839 (srov. mapový list č. 5, mapa č. 7). Samotné mapy jsou tak nesporným dokladem, že barokní podoba Poličce vydržela až do roku 1845, kdy po dalším, tentokrát zvláště devastujícím požáru zůstala ve městě stát necelá dvě procenta kamenných domů. V důsledku požáru byl stržen také kostel sv. Jakuba. O jeho novogotickou podobu se zasloužili pardubický inženýr Antonín Vach a stavitel František Schmoranz z Chrudimi. Výstavba kostela trvala 12 let a vysvěcen byl v roce 1865. V témže roce byla dána do užívání také nová budova pivovaru, který svému účelu slouží dodnes. Požár však výrazně zbrzdil vývoj města po hospodářské stránce. Také kvůli požáru zůstaly do značné míry zachované 1220 metrů dlouhé městské hradby, i když již v první polovině 19. století byly zbořeny všechny čtyři vstupní brány do města.

Mapový list č. 28

Mapa č. 33: Administrativní vývoj města Poličky 1850–2018. Rekonstrukční mapa Tomáše Burdy, kartografické zpracování Daniel Paluba. – V roce 1788 získala Polička tzv. regulovaný magistrát, jehož úředníci podléhali doзору státu, ale byli placeni městem. V čele města stál purkmistr. Revoluční rok 1848 znamená i přelom ve správě města. Došlo ke zrušení vrchnostenských práv nad městským panstvím, ale byla zavedena městská samospráva. Regulovaný magistrát byl zrušen v roce 1850 a vzniklo volené obecní zastupitelstvo, které volilo obecní výbor v čele se starostou. Právní zvláštností Poličky byla po roce 1848 existence Osady města Poličky uvnitř hradeb. Sama Polička tak měla dva, resp. tři starosty. Tento stav nastal po zániku vrchnostenské správy městského majetku, kdy se město dostalo do pozice velkostatkáře s velkým pozemkovým majetkem, který chtěli využívat pouze měšťané žijící uvnitř hradeb bez podílů obyvatel předměstí. To se projevilo v roce 1865, kdy bylo zvoleno zastupitelstvo a starosta Osady města Poličky uvnitř hradeb. Byl zvolen také starosta a zastupitelstvo Horního předměstí. To spravovalo majetek, který toto předměstí mělo. Dolní předměstí si starostu a zastupitele nevolilo, protože žádný vlastní majetek nemělo. Po soudních sporech došlo teprve v roce 1872 k oddělení majetkové správy města v úřadu Osady města Poličky uvnitř hradeb do úřadu obce, jež spravovala veřejné záležitosti Poličky. Toto uspořádání vydrželo až do roku 1941. – Polička se v roce 1850 stala sídlem soudního okresu, při reformě v roce 1855 pak tzv. smíšeného okresu a v roce 1868 pak i sídlem okresu politického s okresním hejtmanstvím. Celkem v něm bylo 33 obcí. Tento administrativní stav okresu i města vydržel až do roku 1938, kdy se území okresu zmenšilo o obce odstoupené Německu. K největší změně pak došlo v roce 1940, kdy byl politický okres Polička zrušen a jeho obce byly rozděleny mezi okresy Boskovice, Svitavy a Litomyšl (většina území včetně Poličky), okres byl obnoven v původní velikosti až v roce 1945 (srov. mapový list č. 29, mapa č. 34 a mapový list č. 30, mapa č. 35). Polička zůstala sídlem okresu také po roce 1949, kdy došlo dokonce k jeho územnímu rozšíření. V roce 1896 bylo dosavadní třicetičlenné městské zastupitelstvo rozšířeno na 36 členů (zastupitelstvo Osady města mělo 24 členů a zastupitelstvo Horního předměstí 30 členů). Osada města Poličky uvnitř hradeb byla aktivní i hospodářsky a ke svému majetku přikoupila v roce 1910 panství Svojanov i s hradem a v roce 1911 lesní revír Študlov. Tato situace trvala až do roku 1941, kdy veškerý majetek připadl obci Polička po zrušení dosavadního již neúnosného právního stavu; tento stav ale netrval dlouho, protože zastupitelstvo bylo téhož roku nahrazeno správní komisí. V roce 1945 nakrátko vznikl Národní výbor města a okresu Poličky, který byl však záhy rozdělen na Národní výbor města Poličky a ONV Polička. Ten se stal i správním orgánem nového okresu Polička, který vznikl k 1. lednu 1949; existoval však pouze do 1. července 1960, kdy byl okres Polička zrušen a jeho území se převážně stalo součástí velkého okresu Svitavy. Došlo tím k definitivnímu narušení česko-moravské hranice (srov. mapový list č. 30, mapa č. 35). Polička tak ztratila na dlouhou dobu status správního centra. To nevykompenzovalo ani územní rozšíření samotného města, kdy byly postupně od roku 1974 připojeny obce Modřec, Lezník a Střítež, které zůstaly jeho součástí i po roce 1990. Tehdy byla obnovena samospráva města a městské zastupitelstvo v čele se starostou (zastupitelstvo má 21 členů a rada města 7 členů). Částečně se vrátila i správní funkce města, kdy se v roce 1990 Polička stala sídlem pověřeného obecního úřadu. Větší změnu však znamenal rok 2003, kdy se po zániku velkých okresů Polička stala sídlem obvodu obce s rozšířenou působností. V současné době má město Polička rozlohu celkem 33,11 km² a k roku 2018 v ní žilo 8751 obyvatel. Město má šest místních částí ve čtyřech katastrálních územích. – Literatura a prameny k mapovým listům č. 28–30, mapám č. 33–35: CHALUPA, Jan: Historickogeografická česko-moravská zemská hranice: rekonstrukce, percepce, významy. Magisterská diplomní práce Přírodovědecké fakulty Univerzity Karlovy Praha 2015; KUČA, Karel: Města a městečka v Čechách, na Moravě a ve Slezsku V. Par–Pra. Praha 2002, s. 354–368; MLEZIVA, Štěpán: Retrospektivní přehled územních jednotek a územních obvodů od roku 1850 do současnosti. Praha 2005; ZEZULOVÁ, Alena: Historicko-správní vývoj města Poličky. Bakalářská diplomní práce Fakulty ekonomicko-správní Univerzity Pardubice 2006.

Mapový list č. 29

Mapa č. 34: Územněsprávní vývoj na Poličsku 1850–2018. Rekonstrukční mapa Tomáše Burdy, kartografické zpracování Daniel Paluba. – Polička měla už od svého založení a pak především od zformování svého městského panství (srov. mapový list č. 24, mapa č. 29) významnou správní funkci, která se projevila i na administrativním vývoji města

(srov. mapový list č. 28, mapa č. 33). Byla centrem rozsáhlého městského panství, kterému náleželo celkem 12 obcí (Borová, Česká Radiměř, Modřec, Kamenec, Nedvězí, Oldřiš, Pustá Rybná, Sádek, Sedliště, Široký Důl, Telecí, Trhonice). Dále na území pozdějšího okresu Polička před rokem 1850 byla sídla panství Německá Bělá (dnes Bělá nad Svitavou; obce Brněnec, Chrastavec, Vítějeves), Bystré (obce Banín, Česká Dlouhá, Hartmanice, Hlásnice, Jedlová, Korouhev, Nová Bělá, Pomezí, Strašov, Trpín) a Svojanov (obce Starý Svojanov a Předměstí). K panství Rychmburk (v okrese Hlinsko) patřily Březiny a Rohozná. Celá oblast pak patřila správou do Čech a do Chrudimského kraje. – Po správních reformách v roce 1850 se Polička stala sídlem soudního okresu, který byl podřízen podkrajskému úřadu v Litomyšli (jehož expozitura sídlila v Poličce) a krajskému úřadu v Pardubicích. V Poličce byl zřízen okresní soud. Toto správní rozdělení však nevydrželo příliš dlouho. Další správní reforma (1855), která měla vést k většímu posílení dohledu státu nad územní správou, opět spojila správu soudní s výkonnou, a vznikl tak smíšený okres Polička, který patřil do znovu-obnoveného Chrudimského kraje. V souvislosti s opětovným posílením samosprávy v 60. letech 19. století bylo zřízeno v roce 1864 okresní zastupitelstvo, které existovalo až do roku 1928. V roce 1868 pak spolu s definitivním koncem krajského zřízení vznikl politický okres Polička a ve městě bylo ustaveno okresní hejtmanství. Okres měl v tu dobu 33 obcí a rozlohu 320 km², protože do něj zasahovaly také německé obce ze svitavského jazykového ostrova; z celkových 33 000 obyvatel (1880) bylo 29 % Němců (v roce 1930 to bylo již jen 25% z 33 070 obyvatel). Obvod soudního okresu Polička byl shodný s obvodem politického okresu Polička a sousedil na severu a na západě s okresy Litomyšl a Vysoké Mýto (soudní okres Skuteč) v zemi České, na jihu s okresy Nové Město na Moravě (soudní okres Bystřice nad Pernštejnem) a Boskovice (soudní okres Kunštát) a na východě s okresem Svitavy v zemi Moravské (po roce 1928 Moravskoslezské). Hranice okresu byly stabilní až do 1. ledna 1925, kdy k němu, resp. k obci Nedvězí byla na žádost občanů připojena osada Nedvězíčko ze soudního okresu Bystřice nad Pernštejnem. – O to větší změny však nastaly v letech 1938 až 1940. Nejprve byla po mnichovských událostech a zaboru pohraničí odtržena část okresu s převahou německého obyvatelstva (Banín, Bělá nad Svitavou /Německá Bělá/, Brněnec, Česká Dlouhá, Česká Radiměř, Jedlová, Modřec, Nová Bělá, Pomezí, Stašov), které připadly do tzv. Sudet a do okresu Svitavy. Samotná Polička se tak ocitla na státní hranici (srov. mapový list č. 14, mapa č. 19) a dokonce od 10. října 1938 byla sama obsazena asi na šest týdnů německou armádou. K 1. listopadu 1940 pak byl politický okres Polička v rámci úspor ve státní správě zcela zrušen a jeho území bylo rozděleno mezi okresy Litomyšl (také město Polička) a zbytek byl připojen k soudnímu okresu Kunštát v politickém okresu Boskovice (obce Bystré, Hamry, Hartmanice, Hlásnice, Chrastavec, Nedvězí, Předměstí, Rohozná, Svojanov, Starý Svojanov, Trpín, Vítějeves). Došlo tak k narušení dosavadní zemské hranice (srov. mapový list č. 30, mapa č. 35). Polička zůstala sídlem některých úřadů a například finanční úřad v Poličce fungoval i pro soudní okres Skuteč. Po osvobození došlo k návratu ke stavu před 30. zářím 1938, ale politický okres Polička byl obnoven až na podzim 1945. – Okres Polička nezanikl ani po další reformě v roce 1949, při které bylo zrušeno zemské zřízení a narušena tak opět zemská hranice a byly zřízeny kraje. Okres Polička se stal součástí Pardubického kraje. Dokonce se zvětšila jeho rozloha na 405 km² a počet obcí vzrostl na 51, počet obyvatel se však z důvodu odsunu německého obyvatelstva a z dalších příčin snížil na 28 200 obyvatel v roce 1950. Osm obcí na východě Poličska připadlo k okresu Svitavy a s ním také k Brněnskému kraji. Naopak k okresu Polička se připojily tři obce z okresu Hlinsko, tři z okresu Litomyšl (včetně Lezníku a Stříteže, které se později staly součástí města Polička) a devět z okresu Nové Město na Moravě. Tento stav vydržel pouze do 1. července 1960, kdy v rámci nově územněsprávní reformy zanikly malé okresy a kraje. V českých zemích vzniklo 75 velkých okresů a 8 krajů. Poličko tak změnilo zcela svoji správní příslušnost, mezoregionální spádovost zůstala zachována na východní Čechy, i když po zrušení Pardubického kraje se krajskou metropolí nového Východočeského kraje stal Hradec Králové. Na mikroregionální úrovni však došlo k výrazné změně, když spojením tradičně českých okresů Litomyšl a Polička s moravskými okresy Svitavy a Moravská Třebová byl vytvořen velký okres Svitavy, který byl zařazen právě do Východočeského kraje. Většina moravských obcí na jihu Poličska (včetně Jimramova) byla připojena k okresu Žďár nad Sázavou v Jihomoravském kraji (po roce 2000 Kraj Vysočina). – Teprve rok 1990 znamenal obnovení správní funkce Poličky, když byl ve městě zřízen pověřený obecní úřad (POÚ). V roce 2001 se stala Polička součástí samosprávného Pardubického kraje. Další změna přišla v roce 2003, kdy byl po zániku okresu Svitavy zřízen v obvodu POÚ Polička obvod obce s rozšířenou působností (ORP) Polička. Některé instituce, například finanční úřad pro Poličku, mají stále sídlo ve Svitavách. V ORP je celkem 20 obcí, rozloha činí 272 km² a žije zde 19 577 obyvatel (2017). – Literatura a prameny srov. mapový list č. 28, mapa č. 33.

Mapový list č. 30

Mapa č. 35: Vývoj českomoravské zemské hranice na Poličsku od 18. století do roku 1949. Rekonstrukční mapa Tomáše Burdy, kartografické zpracování Daniel Paluba. – Vývoj zemské hranice mezi Čechami a Moravou na Poličsku byl dynamický především v období středověku a raného novověku, poté se situace nadlouho stabilizovala. Z čistě geografického hlediska je Poličko jednou z mála oblastí Čech, které z větší části (včetně Poličky) leží za hlavním evropským rozvodím, tedy v povodí horního toku řeky Svatky. Navíc Poličko tvoří nejvýraznější výběžek Čech vůči Moravě. Došlo zde k posunu původní ještě nefixované zemské hranice z rozvodí v souvislosti s kolonizační činností litomyšlského kláštera patrně koncem 12. století; hraniční linií nově tvořil tok řeky Svatky. Ve 14. a 15. století docházelo ke sporům mezi Jimramovem a městem Poličkou o hraniční území, které se mě-

nilo přirozeným pohybem koryta řeky Svratky. Spor se znovu rozhořel na přelomu 17. a 18. století a teprve v roce 1711 skončil smírem uzná-ním nového koryta Svratky za zemskou hranici. K úpravám hranice došlo i v oblasti mezi Svratkou a Svitavou. Původně zde ve 13. století vedla hranice o něco jižněji na tzv. bílých kamenech a teprve později se posunula na sever k obci Ubušín. – Na Poličsku došlo k jediné změně na celé zemské hranici v letech 1918–1938. V roce 1925 byla osada Nedvězíčko oddělena od obce Ubušínek v okrese Bystřice nad Pern-štejnem v zemi Moravské a připojena k obci Nedvězí v okrese Polička v zemi České. Celkem se jednalo o 1 km² území, o něž se zvětšila plocha Čech. Paradoxně však v roce 1940 po zániku politického okre-su Polička Nedvězíčko spolu s Nedvězím bylo připojeno k zemi Mo-ravskoslezské. Největší změny zemské hranice tak nastaly po zániku politického okresu Polička, kdy k soudnímu okresu Kunštát v politic-kém okresu Boskovice byly připojeny obce Bystře, Hamry, Hartmanice, Hlásnice, Chrastavec, Nedvězí, Předměstí, Rohozná, Svojanov, Starý Svojanov, Trpín a Vítějeves. – Dalším specifikem jsou pak úpravy zem-ské hranice i po zániku její správní funkce po roce 1949. Při této refor-mě bylo osm obcí z východní části Poličska připojeno k okresu Svitav-y a k Brněnskému kraji (především původně německé obce v údolí Svitavy). K okresu Polička a tedy k Pardubickému kraji bylo připojeno devět obcí z moravského okresu Nové Město na Moravě (včetně Jimra-mova). Při pozdějších úpravách katastrálních hranic obcí se dostaly moravské části obcí na českou stranu a naopak. Po reformě v roce 1960, která paradoxně vzkřísila přídavná jména „moravský“ a „český“ v pojmenování krajů, však na Poličsku byla zemská hranice opět naru-šena připojením této oblasti k velkému okresu Svitavy, jehož centrum leží historicky na Moravě; to nebylo napraveno ani po roce 1990, a to navzdory snaze části obyvatel. Paradoxně jediným českým sídlem, které se ocitlo na území Jihomoravského kraje (a to i onoho dnešního, vzniklého po roce 2000), je osada Jobova Lhota, která dříve patřila pod obec Předměstí v okrese Polička. Reliktní hranice je však stále patrná nejen v místním a pomístním názvosloví (České a Moravské části jed-notlivých sídel), ale také v identitě místních obyvatel, zejména starší generace, která se projevila po roce 1990 při parlamentních volbách, kdy poměrně velké počty hlasů především na moravské straně reliktní zemské hranice získaly strany a sdružení, které se snažily o obnovení moravské zemské samosprávy. – Literatura a prameny srov. mapový list č. 28, mapa č. 33.

Mapový list č. 31

Mapa č. 36: Dlouhodobé změny využití ploch na Poličsku 1845–2010. Rekonstrukční mapy Přemysla Štycha, kartografické zpracování Přemysl Štych. – Primárním zdrojem pro sledování změn krajiny od po-loviny 19. století je Databáze dlouhodobých změn využití ploch Česka (Databáze LUCC Czechia). Je založena na katastrálních datech a pro několik časových horizontů počínaje rokem 1845 udává rozlohy sed-mi základních kategorií využití ploch v téměř 9000 tzv. Srovnatelných územních jednotkách (SÚJ), pokrývajících území celého Česka. Pro celé Česko a politický okres Polička (44 SÚJ) jsou data sumarizována v tab. č. 1 a 2, výsledky změn využití plochy za jednotlivé SÚJ jsou graficky znázorněny na mapovém listu.

Tab. č. 1. Vývoj podílu (%) jednotlivých kategorií využití ploch v Česku

	1845	1896	1948	1990	2010
Orná půda	48,22	51,59	49,88	40,99	38,14
Trvalé kultury	1,14	1,46	1,90	2,99	3,04
Trvalé travní porosty	17,41	14,12	12,95	10,50	12,50
Lesní plochy	28,90	28,96	30,21	33,33	33,70
Vodní plochy	1,44		1,14	1,98	2,07
Zastavěné plochy	0,59		1,08	1,59	1,67
Ostatní plochy	2,30	3,87	2,85	8,62	8,89
Celkem	100,00	100,00	100,00	100,00	100,00

Zdroj: Databáze LUCC Czechia

Tab. č. 2. Vývoj podílu (%) jednotlivých kategorií využití ploch v politickém okrese Polička

	1845	1896	1948	1990	2010
Orná půda	48,28	50,06	46,88	36,82	35,71
Trvalé kultury	0,40	0,76	0,96	1,96	1,94
Trvalé travní porosty	16,54	15,33	15,60	18,11	19,04
Lesní plochy	30,65	31,12	32,84	35,60	35,55
Vodní plochy	0,55		0,34	0,51	0,54
Zastavěné plochy	0,49		0,67	0,92	0,98
Ostatní plochy	3,08	2,73	2,70	6,07	6,24
Celkem	100,00	100,00	100,00	100,00	100,00

Zdroj: Databáze LUCC Czechia

Pozn.: Ostatní plochy v roce 1896 v sobě zahrnují též vodní a zasta-věné plochy.

Poličsko se rozkládá na pomezí Pardubického kraje a Vysočiny v území s méně příznivými přírodními podmínkami. Řešené území je vnitřně relativně heterogenní s růstem nadmořských výšek od výcho-du k západu. Na západě území se nachází velmi chladné a vysoce členité území Železných hor, východ území zasahuje do Svitavské pa-horkatiny. Díky vysoké členitosti povrchu, převládajícímu chladnému podnebí a nízké úrodnosti půd s převahou kambizemí a pseudoglejí vykazuje region dlouhodobě vyšší zastoupení lesních ploch ve srov-nání s Českem, a to zejména v západní části. V polovině 19. století pokrývaly lesy něco málo přes 30 % plochy řešeného území, dnes je

podíl téměř 36% (srov. tab. č. 1 a 2). Naopak podíl zemědělské půdy a zvláště orné půdy je podprůměrný – jen asi 35 % území je zorněno. Celkový podíl zemědělské půdy je v současnosti 56 %, na počátku sle-dovaného období v roce 1845 bylo zemědělské půdy celkově 65%. Charakter v současnosti podprůměrně zemědělsky využívané oblasti s rozptýlenou sítí venkovských sídel a absencí rozsáhlejších center průmyslu či urbanizace dokresluje i nižší podíl zastavěných a tzv. ostatních ploch (různé komunikační, skladovací, manipulační plochy, ale též neplodná či nevyužívaná půda). Podíl zastavěných ploch ne-dosahuje 1%. – Změny využití ploch na Poličsku od poloviny 19. sto-letí měly srovnání s celočeskými trendy nižší intenzitu (srov. tab. č. 1 a 2). Dokumentované změny měly spíše extenzivnější povahu, což odpovídá celkově podprůměrným přírodním podmínkám a perifernímu charakteru území, dotčeného vysídlením německé populace po dru-hé světové válce ve východní části řešeného území. Podíl orné půdy se vlivem růstu populace a extenzivního rozvoje zemědělství zvyšoval pouze do konce 19. století, kdy orná půda pokrývala polovinu celko-vé rozlohy území. Poté začalo zornění výrazně klesat, a to s vysokou dynamikou úbytku v období 1948–1990. Orná půda přecházela povět-šinou v trvalé travní porosty, což dokládá výrazný nárůst rozlohy luk a pastvin po roce 1896. Po roce 1990 je rozloha a struktura zeměděl-ské půdy relativně stabilní: úbytky orné půdy výrazně přibrzdily, louky a pastviny zaznamenaly pouze mírný růst rozlohy. Intenzita poklesu orné půdy a růstu trvalých travních porostů po roce 1990 je znatelně slabší ve srovnání s vývojem v pohraničních oblastech Česka. Z map je patrnó, že na úrodnějších půdách na jihovýchodě řešeného území rozloha orné půdy po roce 1990 dokonce vzrostla, naproti tomu rozloha trvalých travních porostů se snížila. Kartogram změn rozlohy zastavě-ných ploch v letech 1845–2010 dokumentuje vyšší růst podílu zástavby v Poličce a okolí, kam směřoval hlavní rozvoj bytové výstavby a průmys-lu řešeného území. Naproti tomu odlehlejší venkovské oblasti zasáhl pokles počtu obyvatel, postupně vylidňování a opouštění zemědělské půdy s výraznějším nárůstem lesních ploch. – Prameny a literatura: BIČÍK, Ivan a kol.: Land Use Changes in the Czech Republic 1845–2010. Socio-economic Driving Forces. Cham 2015; BIČÍK, Ivan a kol.: Změny využití ploch v Česku. Praha, 2010; Databáze LUCC Czechia – Databáze dlouhodobých změn využití ploch Česka (1845–2000), do-stupné z: http://web.natur.cuni.cz/ksgrsrsek/lucc/index.php?scn=2.

Mapový list č. 32

Mapa č. 37: Vývoj průmyslu a železniční dopravy na Poličsku od poloviny 19. do poloviny 20. století. Rekonstrukční mapa Tomáše Burdy, kartografické zpracování Daniel Paluba. – Poličsko bylo v po-lovině 19. století spíše periferním regionem u hranice mezi Čechami a Moravou. Ani samotná Polička nezaznamenala výraznější hospo-dářský rozvoj; přispěla k tomu i relativní odlehlost od hlavních do-pravních os včetně budovaných železnic, majetková základna města Poličky, tvořená rozsáhlým pozemkovým vlastnictvím (do roku 1848 včetně vrchnostenských povinností obyvatel okolních vsí vůči městu), a v neposlední řadě také požár, který v roce 1845 zničil převážnou část města (srov. mapový list č. 27, mapa č. 32). Tradiční bylo na Po-ličsku tkalcovství a díky rozsáhlým lesům také zpracování dřeva. – Poličsko však můžeme rozdělit na několik oblastí, přičemž nejvý-chodnější z nich, v údolí řeky Svitavy na samých hranicích s Moravou, s centry v Brněnci a Březové nad Svitavou, se stala místem, kde se objevovaly zárodky průmyslu již v 18. století. Šlo zejména o textilní průmysl a řadu provozů závislých na síle vodních toků. Byl zde za-stoupen papírenský průmysl, dále pak mlýny, hamry a pily. Rozvoj průmyslu pokračoval také v druhé polovině 19. století a byl podpo-řen výstavbou hlavní železniční trati mezi Brnem, Českou Třebovou a Prahou, která byla otevřena v roce 1849. Došlo tak k napojení na významná hospodářská centra a k postupnému zakládání dalších podniků (mimo jiné také textilního závodu Löw-Beerových v Brněnci, který se stal na konci druhé světové války místem, kde Oskar Schind-ler provozoval zbrojní výrobu, a tak zachránil stovky Židů před smrtí ve vyhlazovacích táborech), ale průmyslový rozvoj zůstal spíše na lo-kální úrovni a dál do české (západní) části okresu se nerozšířil. – Pro rozvoj průmyslu byla nutná železnice. Plány na železniční spojení Po-ličky s okolním světem se poprvé objevily již v souvislosti s výstavbou železnice z Brna do Prahy, přednost však dostal jiný směr. Stejně tak se nerealizoval záměr propojit železničními kolejemi Velké Meziříčí, Jimramov, Poličku a Litomyšl. Od 60. let 19. století se objevilo postup-ně několik projektů na tratě vedené převážně v severojižním směru a spojující Čechy a Moravu; tyto snahy, jako například návrh místní dráhy z Nového Města na Moravě přes Jimramov do Poličky, byly nejčastější na přelomu 19. a 20. století. V roce 1910 byla příprave-na trasa železnice, dlouhé 32 kilometrů, z Litomyšle přes Osík, Dolní a Horní Újezd, Sebranice a Střítež do Poličky. Další návrh pochází dokonce ještě z roku 1936. – Bohužel žádný z těchto projektů realizo-ván nebyl, ale přesto se Polička železničního spojení dočkala. V roce 1888 byl předložen návrh na trať mezi Svitavami a Žďárcem u Skutče, který vedl severně od Žďárských vrchů, a trasa procházela také Polič-kou. Realizace poměrně náročné stavby (nejvyšší nadmořská výška 655 metrů u Pusté Kamenice) o celkové délce 53 kilometry proběh-la ve dvou úsecích a začala po vydání koncese v roce 1894. V září 1896 byl otevřen první úsek ze Svitav do Poličky (srov. textové listy, obr. č. 24, 44) a v říjnu 1897 pak úsek z Poličky do Žďarce u Skut-če. Právě tato trať pomohla hospodářsky kraj poněkud oživit a pro-voz na železnici postupně narůstal. Rozšířil se provoz pily a vznikla velká Feuersteinova mechanická tkalcovna na bavlněné zboží, která měla záhy již 560 stavů a zaměstnávala až 350 dělníků (srov. textové listy, obr. č. 45, 46). Polička však přesto zůstávala ve srovnání s vý-chodními částmi okresu u hlavní trati spíše zemědělsko-průmyslovým městem. Po vzniku ČSR bylo rozhodnuto rozšířit především zbrojní výrobu do regionu ležícího v relativně bezpečném vnitrozemí. Proto byly v roce 1921 zahájeny práce na stavbě vojenské muniční továrny

v Poličce-Bořínách. Právě sem byla v roce 1923 postavena přes 6 ki-lometrů dlouhá vlečka z nádraží v Poličce, která sloužila později také osobní dopravě zaměstnanců továrny. V rozsáhlém areálu muniční továrny fungovala také síť úzkorozchodných tratí o rozchodu 600 mm. Provoz na trati z Poličky-nádraží do dnešních Poličských strojíren byl ukončen v roce 2007. Samotná muniční továrna se začala rozšiřovat o další strojírenskou výrobu a v roce 1958 se stala pobočným závo-dem Adamovských strojíren. V roce 1992 pak byla přeměněna na Po-ličské strojírny. – Poličský měšťanský pivovar, zřízený na počátku 18. století (várečná práva jednotlivých měšťanů sahají svými počátky do doby ještě daleko starší), je dnes jedním z mála v Česku, který je v držení potomků původních vlastníků, kterým byl zrestituován v roce 1994. Až do poloviny 20. století však v Poličce převažovaly spíše drobné závody (sírkárna, výroby sodové vody a limonády, sýrárny, výroba střešní lepenky, přes deset tkalcovských faktoríí, koželužna, jirchárna, slévárna železa a výroba zemědělských strojů, specialitou byly dvě dílny na stavbu varhan a harmonií). V období hospodářské krize byla ve městě a v okolí velká nezaměstnanost, v celém okrese bylo v roce 1933 zaregistrováno přes 2000 nezaměstnaných. Rok 1938 (a s ním spojené ohrožení republiky) byl ve znamení zvýšení výroby v muniční továrně a po Mnichově také evakuace před obsaze-ním Poličky Němci, ke kterému došlo v rámci pátého pásma záboru 10. října. Okupační vojska po řadě protestů město opustila po šesti týdnech, ale okolní obce již zůstaly v jejich rukou. Právě zisk munič-ní továrny byl hlavní příčinou této přechodné okupace, vysvětlované chybou v mapování. Období, kdy továrna nebyla pod kontrolou česko-slovenské armády, znamenalo její vykradení a vyrabování. Po obsa-zení zbytku republiky byla naopak zbrojní výroba zintenzivněna. Byl také obnoven provoz na železnici do Svitav, která byla z velké části využívána právě pro potřeby muniční továrny. Po osvobození začala obnova poničené infrastruktury i její další rozvoj (nová kanalizace, vo-dovod a intenzivní bytová výstavba), a to přesto, že z města odešlo té-měř tisíc obyvatel do obcí dříve osídlených Němci. Znovu se objevily myšlenky na železniční spojení Poličky s Litomyšlí a Novým Městem na Moravě. Po únoru 1948 došlo k dosažení národní správy a později ke znárodnění řady i menších podniků. Podobná situace byla i v okol-ních obcích okresu Polička. Na východě Poličska byli národní správci nasazeni do podniků německých majitelů již v roce 1945. – Literatura: STŘÍTESKÝ, Hynek: Svitav – Polička – Žďárec u Skutče. Provoz místní dráhy na českomoravském pomezí do roku 1918. In: K historii průmyslu, exaktních věd a techniky na Moravě a ve Slezsku I. Od kon-ce 18. století do roku 1918, red. Radek Slabotínský – Pavla Stöhro-vá. Brno 2013, s. 98–105; FÍKEJZ, Radoslav – VELEŠÍK, Vladimír: Historie a současnost podnikání na Svitavsku, Litomyšlsku, Poličsku, Moravskotřebovsku a Jevíčsku. Žehušice 2003; KONEČNÝ, Stanislav – VRÁNA, Filip: Měšťanský pivovar v Poličce. Polička 2017.

Mapový list č. 33

Obr. č. 95: Veduta města od jihu, 1805. *Die Koenigl. Leibgedingstadt Policzka im Chrudimer Kreise. Sud-West. Gezeichnet von Joann Venu-to 1805.* Kolorovaná perokresba, výška 305 mm, šířka 480 mm. Öster-reichische Nationalbibliothek, Wien, inv. č. Z208011109. Sken Öster-reichische Nationalbibliothek, Wien. – V titulu uvedený směr pohledu od jihozápadu neodpovídá úplně skutečnosti; jde o pohled od jihu, pří-padně od jihojihovýchodu. Hradební věže jsou doposud zastřešeny a mají střílny (pokud nejde o autorskou stylizaci, Šembera roku 1841 – srov. mapový list č. 35, obr. č. 98 – je už nezachycuje), vpravo u bar-bakánu Limberské brány je patrná předsunutá věžová brána s atikou (jinde nezachycená), věž radnice je značně poddimenzovaná, kostelní věž má provizorní zastřešení.

Mapový list č. 34

Obr. č. 96: Náměstí, pohled od východu, 1825. *Ringplatz der K. Leib-gedingstadt Policzka. Gegen das Haus des H. Lamatsch. Nach der Natur gezeichnet Jos. Schembera 1825.* Kolorovaná kresba, výška 273 mm, šířka 445 mm. Městské muzeum a galerie Polička, inv. č. Gks 3. Foto Městské muzeum a galerie Polička. – Dokumentárně spolehlivá kresba zachycuje barokní podobu náměstí před požárem roku 1845. Jde o jediné vyobrazení barokních štítů domů a současně věrohodný doklad přesného tvaru střechy radniční věže. Ve zhrublé formě litogra-fie publikováno roku 1833 jako příloha k dějinám města: EISELT, Jan Nepomuk: Policzka, königl. böhm. Leibgedingstadt, in historisch-medicinisch-topographischer Beziehung. Prag 1833 (Městské muzeum a galerie Polička, inv. č. Ggs 5).

Obr. č. 97: Náměstí, pohled od západu, 1825. *Ringplatz der K. Leib-gedingstadt Policzka. Von des H. Lamatsch Hause. Nach der Natur gezeichnet Jos. Schembera 1825.* Kolorovaná kresba, výška 273 mm, šířka 444 mm. Městské muzeum a galerie Polička, inv. č. Gks 4. Foto Městské muzeum a galerie Polička. – Pendant k předcházející kresbě, pohled pořízený z opačného směru. Za pozornost stojí zakreslení chle-bových krámců, sekundárně přizděných k radnici.

Mapový list č. 35

Obr. č. 98: Veduta města od jihu, 1841. *Policzka. Obrisowal (?) Jos. Schembera 1841.* Perokresba, výška 250 mm, šířka 410 mm. Regionál-ní muzeum ve Vysokém Mýtě, inv. č. 19A – 785. Sken Martin Štěpán. – Veduta města v širokém krajinném panoramatu od jihu, s bysterskou silnicí v popředí. Tato kresba je vzorem pro početné obrazy a grafiky. Je spolehlivá a výtvarně kvalitní. Před rybníkem je patrnó několik poly-gonálních stodol. Z domovní zástavby vyčnívá (zleva) hřbitovní kostel sv. Michala s kostnicí a zvonicí, fara s mansardovou střechou, farní kostel sv. Jakuba (s bání z roku 1822), radnice s valbovou střechou (1830), morový sloup a věž Litomyšlské brány. Na bysterské silnici v popředí jsou předpisově upravené hromádky štěrků, což je současně snad poukaz na Šemberovu profesi c. k. komisaře nad silnicemi v Po-ličce (1838–1846).

Mapový list č. 36

Obr. č. 99: Panoramatický 360° pohled na město z věže farního kostela, 1866. Královské věnné město Polička. Kreslena z kostelní věže sv. Jakuba od Frant. Winkler-a lit. roku 1866. / Die königliche Leib-gedingstadt Polička. Gezeichnet aus dem Thurme der St. Jacobs-Kirche im Jahre 1866. František Winkler. Litografie, výška 505mm, šířka 450mm. Městské muzeum a galerie Polička, inv. č. Ggs 17. Sken Městské muzeum a galerie Polička. – Méně obvyklý typ zobrazení prostoru v panoramatu 360° autorovi působil určité problémy s perspektivou; je zde stylizované zachycena řada domovních průčelí, jejichž podobu odjinud neznáme.

Mapový list č. 37

Obr. č. 100a–p: Pohlednice města Poličky, 1901 – po 1916. Sken Městské muzeum a galerie Polička. – a: Pohled na město od severo-východu, v popředí sokolovna, mezi 1911–1916. Kolorovaná pohlednice. Vydal Josef Kaňka Kaňkovský, Polička. Městské muzeum a galerie Polička, inv. č. Hp 13. – b: Pohled na město od severu, po 1916. Kolorovaná pohlednice. Vydal Karel Rubišar, Polička. Městské muzeum a galerie Polička, inv. č. Hp 14. – c: Polička. Litomyšlská silnice, pohled od severu, 1909. Kolorovaná pohlednice. Vydal Josef Kaňka Kaňkovský, Polička. Městské muzeum a galerie Polička, inv. č. Hp 16. – d: *Polička. Jimramovská silnice*, pohled od jihu, 1911. Kolorovaná pohlednice. Vydal Josef Kaňka Kaňkovský, Polička. Městské muzeum a galerie Polička, inv. č. Hp 17. – e: Pohled na město od západu, mezi 1905–1916. Kolorovaná pohlednice. Vydal Jindřich Popelka, Polička. Městské muzeum a galerie Polička, inv. č. Hp 20. – f: Pohled od rybníka na kostel sv. Jakuba a radniční věž, před 1905. Kolorovaná pohlednice. Vydal Josef Kaňka Kaňkovský, Polička. Městské muzeum a galerie Polička, inv. č. Hp 43. – g: Pohled z učitelského ústavu na nový park se sokolským pavilonem, v pozadí alej „Na valech“, kostel sv. Jakuba a kostel sv. Michala, mezi 1905–1915. Kolorovaná pohlednice. Vydal Josef Kaňka Kaňkovský, Polička. Městské muzeum a galerie Polička, inv. č. Hp 50. – h: Náměstí, pohled na radnici, 1911. Kolorovaná pohlednice. Vydal Josef Kaňka Kaňkovský, Polička. Městské muzeum a galerie Polička, inv. č. Hp 75. – i: *Polička. Hradební branka* (tj. pohled na jižní fortnu), před 1905. Kolorovaná pohlednice. Vydal Josef Kaňka Kaňkovský, Polička. Městské muzeum a galerie Polička, inv. č. Hp 169. – j: *Polička. Elektrárna král. věnného města Poličky* (pohled od východu), 1911. Kolorovaná pohlednice. Vydal Josef Kaňka Kaňkovský, Polička. Městské muzeum a galerie Polička, inv. č. Hp 173. – k: *Polička, u Mrštíků* (původní majitel hostince byl strýcem spisovatelů Viléma a Aloise Mrštíků), po 1912. Kolorovaná pohlednice. Vydal Josef Kaňka Kaňkovský, Polička. Městské muzeum a galerie Polička, inv. č. Hp 182. – l: *Polička. Sokolovna. Nástup k cvičení „Besedy“* (ve středu náčelník Sokola a vydavatel pohlednic Josef Kaňka), po 1911. Kolorovaná pohlednice. Vydal Josef Kaňka Kaňkovský, Polička. Městské muzeum a galerie Polička, inv. č. Hp 189. – m: Pohled od severu z nemocnice na ulici Eimovu a kostel, 1905. Kolorovaná pohlednice. Vydal Josef Kaňka Kaňkovský, Polička. Městské muzeum a galerie Polička, inv. č. Hp 214. – n: *Polička. Přístav* (pohled na Synský rybník a přístaviště loděk v parku), 1909. Kolorovaná pohlednice. Vydal Josef Kaňka Kaňkovský, Polička. Městské muzeum a galerie Polička, inv. č. Hp 232. – o: *Polička. Budoucí přístav* (pohled na rybník doplněný žertovnou fotomontáží), před 1905. Kolorovaná pohlednice. Vydal Josef Kaňka Kaňkovský, Polička. Městské muzeum a galerie Polička, inv. č. Hp 381. – p: *Polička. Letem českým světem. Celkový pohled, C. K. učitelský ústav, Náměstí, Nemocnice, mezi 1901–1904.* Kolorovaná pohlednice se čtyřmi pohledy. Vydal Josef Kaňka Kaňkovský, Polička. Městské muzeum a galerie Polička, inv. č. Hp 326.

Zadní strana obálky

Obr. č. 101: Trojí pohled na Poličku (farní kostel a okolní zástavba; náměstí s radnicí a morovým sloupem; veduta města od jihozápadu) na pozvánce ke slavnosti svčení praporu střeleckého spolku, 1838. *Ergebenste Einladung zu der am 19ten September 1838 Vormittags um 9 Uhr zur Nachfeier der den 6ten September 1838 in Mailand stattgehabten glorreichen Krönung Ihrer kaiserl. königl. Majestäten Ferdinand und Maria Anna abzuhaltenden Fahnenweihe der kaiserl. königl. privil. Schützengesellschaft in der k. Leibgedingstadt Policzka. Johann Lamatsch, Schützenhauptmann.* Litografie, výška 145mm, šířka 172mm. Městské muzeum a galerie Polička, inv. č. Ggs 15. Sken Městské muzeum a galerie Polička. – Pozvánka, podepsaná střeleckým setníkem Johannem Lamatschem, je doplněna třemi pohledy na město a znakem Poličky, kde sekery v patě štítu jsou nahrazeny zkříženými puškami. Celkový pohled od jihozápadu má za předlohu grafiku z let 1822–1830 (srov. obr. č. 14), pohled na náměstí má za předlohu Šemberovu kresbu z roku 1825, vydanou ve formě litografie roku 1833 (srov. mapový list č. 34, obr. č. 96) a pohled na kostel je zvětšen z celkového pohledu.

Ausführliches Verzeichnis der Karten, Pläne und Abbildungen des Bandes Nr. 30 – Polička

Zusammengestellt von Tomáš Burda, David Junek, Stanislav Konečný, Eva Semotanová, Robert Šimůnek, Přemysl Štych, Jana Vojtišková, Radka Vostřelová

Umschlag

Abb. Nr. 1: Wappen der Stadt Polička zum Jahre 2019. Graphische Bearbeitung Petr Tomas.

Abb. Nr. 2: Vedute der Stadt vom Süden, zwischen 1711–1727, Nachzeichnung um 1840. *Kral. wénne město Policzka* (mit der Hand im 19. Jahrhundert, ehestens von Josef Šembera, der auch als Autor der Nachzeichnung betrachtet werden kann). Federzeichnung, Höhe

365mm, Breite 470mm. Regionální muzeum ve Vysokém Mýtě, Inv.-Nr. 19A – 786. Scan Martin Štěpán. Vgl. Abb. Nr. 9.

Textblätter

Abb. Nr. 3: Siegelabdruck der Stadt Polička, 1362. Abschrift: + *SigILLVM . CIUIVM . De . POLITZ.* Wachs natürlicher Farbe, Siegelabdruck in Schildform, 49 × 55mm. Národní archiv, Archiv České koruny, Inv.-Nr. 833. Foto Národní archiv.

Abb. Nr. 4: Siegelstock zum großen Siegel der Stadt Polička, 2. Hälfte des 15. Jahrhunderts. Abschrift: *Sigillum + comunitatis + civitatis + civium +++ policz ++.* Silber, Durchmesser 43mm. Městské muzeum a galerie Polička, Inv.-Nr. H 1111. Foto Městské muzeum a galerie Polička.

Abb. Nr. 5: Polička am Ende 13. Jahrhunderts. Nachvollziehung von David Junek – Stanislav Konečný, Autor der Zeichnung Josef Kánský.

Abb. Nr. 6: Polička in der zweiten Hälfte des 14. Jahrhunderts. Nachvollziehung von David Junek – Stanislav Konečný, Autor des Modells Miloš Borovka. Městské muzeum a galerie Polička, Inv.-Nr. Hm 305. Foto Městské muzeum a galerie Polička.

Abb. Nr. 7: Ideale Vedute der Stadt, zum Jahre 1603. Emanuel Bořivoj Kašparides, 1903 (nachvollzogene Zeichnung aufgrund einer älteren Vorlage). Öl auf Karton, Höhe 600mm, Breite 700mm. Městské muzeum a galerie Polička, Inv.-Nr. Gos 89. Foto Městské muzeum a galerie Polička.

Abb. Nr. 8: Idealer Blick auf den westlichen Stadtteil, zum Jahre 1613. Emanuel Bořivoj Kašparides, 1882. Öl auf Leinwand, Höhe 410mm, Breite 520mm. Městské muzeum a galerie Polička, Inv.-Nr. Gos 88. Foto Městské muzeum a galerie Polička.

Abb. Nr. 9: Vedute der Stadt vom Süden, zwischen 1711–1727, Nachzeichnung um 1840. *Kral. wénne město Policzka* (mit der Hand im 19. Jahrhundert, ehestens von Josef Šembera, der auch als Autor der Nachzeichnung betrachtet werden kann). Federzeichnung, Höhe 365mm, Breite 470mm. Regionální muzeum ve Vysokém Mýtě, Inv.-Nr. 19A – 786. Scan Martin Štěpán.

Abb. Nr. 10: Mariensäule (Pestsäule) am Marktplatz, 1742. *CoLossVs grattVVDInIs gLorlae Marlanae VotlVVVS. Bazzac Statuari Aedifi. et del. Rentz in Kuccus Baad in Bohemia sc.* Michael Heinrich Rentz. Kupferstich, Höhe 1110mm, Breite 520mm. Městské muzeum a galerie Polička, Inv.-Nr. Ggs 25. Scan Městské muzeum a galerie Polička.

Abb. Nr. 11: Polička in der Mitte des 18. Jahrhunderts. Nachvollziehung von David Junek, Autoren der Zeichnung Josef Kánský und Jiří Šindler.

Abb. Nr. 12: Vedute der Stadt vom Süden, ca. 1805. Anonymus. Zeichnung (Höhe 70mm, Breite 555mm) am Kopf des Lehrbriefs auf Pergament (Höhe des Blattes 365mm, Breite 555 mm). Státní oblastní archiv v Zámrsku – Státní okresní archiv Svítavy mit dem Sitz in Litomyšl, Cech obchodníků (kupců) Polička, Urkunde Nr. 3. Scan Stanislav Konečný.

Abb. Nr. 13: Vedute der Stadt vom Süden, zwischen 1822–1830. *Königliche Leibgeding-Stadt Politschka.* Václav Dausek. Stich am Kopf des Lehrbriefes (im Městské muzeum a galerie Polička sind ein nicht ausgefülltes Formular und die kupferne Druckplatte erhalten geblieben; das Formular veröffentlichte und verkaufte der Kaufmann Johann Lamatsch), Höhe 130mm, Breite 415mm (Höhe des Blattes 365mm, Breite 440 mm). Městské muzeum a galerie Polička, Inv.-Nr. Ggs 3. Scan Městské muzeum a galerie Polička.

Abb. Nr. 14: Vedute der Stadt vom Südwesten, zwischen 1822–1830. *Ansicht der königl. Leibgedingstadt Policzka in Böhmen.* Anonymus. Lithografie, Höhe 150mm, Breite 223mm. Veröffentlicht als Anlage: EISELT, Jan Nepomuk: Policzka, königl. böhm. Leibgedingstadt, in historisch-medicinisch-topographischer Beziehung. Prag 1833. Městské muzeum a galerie Polička, Inv.-Nr. Ggs 4. Scan Městské muzeum a galerie Polička.

Abb. Nr. 15: Vedute der Stadt vom Osten, zwischen 1830–1845. *Policzka.* Anonymus. Lithografie, Höhe 60mm, Breite 187mm (Höhe des Blattes 131mm, Breite 233 mm). Regionální muzeum ve Vysokém Mýtě, Inv.-Nr. 19A – 73. Scan Martin Štěpán.

Abb. Nr. 16: Scharfschützenfeier am Marktplatz in Polička, ca. 1838. Josef Šembera (?). Zeichnung mit Bleistift und Feder auf Handpapier (Studie), Höhe 145mm, Breite 186mm. Regionální muzeum ve Vysokém Mýtě, Inv.-Nr. 19A – 106. Scan Martin Štěpán.

Abb. Nr. 17: Leitomischler Tor, (vor) 1839. *Plan des zu demolirenden Leitomischler-Thores.* Franz Beran. Handgezeichneter Plan, Höhe 222mm, Breite 327mm, grafischer Maßstab in Klaftern. Městské muzeum a galerie Polička, Inv.-Nr. Hm 63. Scan Městské muzeum a galerie Polička.

Abb. Nr. 18: Blick auf das Schulgebäude und die Bebauung in der Umgebung, 1841. *Hauptschule zu Policzka. Jos. Schembera 1841.* Federzeichnung, Höhe 155mm, Breite 210mm. Regionální muzeum ve Vysokém Mýtě, Inv.-Nr. 19A – 783. Scan Martin Štěpán.

Abb. Nr. 19: Vedute der Stadt vom Süden, Brand am 10. Juli 1845. *K. Leibgedingstadt Policzka in der Nacht des 10ten Juli 1845. Jos. Schembera gez., G. Hennings Kunstanstalt.* Zweifarbige Lithografie, Höhe 98mm, Breite 107mm. Městské muzeum a galerie Polička, Inv.-Nr. Ggs 6. Scan Městské muzeum a galerie Polička.

Abb. Nr. 20: Vedute der Stadt vom Süden, Brand am 10. Juli 1845. *Ansicht des grossen Brandes der k. Leibg. Stadt Polička den 10. Juli 1845. Der ganze Ertrag ist für die abgebrannten Bewohner dieser Stadt bestimmt. M. A. Witek in Prag.* Lithografie, Höhe 194mm, Breite 308mm. Městské muzeum a galerie Polička, Inv.-Nr. Ggs 7. Scan Městské muzeum a galerie Polička.

Abb. Nr. 21: Innenansicht der Jakobskirche vor dem Brand (1845). *Die innere Ansicht der Stadt Politschkaer Decanal Kirche St. Jakob Maj. vor dem grosen Brande am 10 Jul. 1845. entworfen von Fr. Schlerka ... 1865.* Federzeichnung, Höhe 275mm, Breite 231mm. Městské muzeum a galerie Polička, Inv.-Nr. Gks 5. Foto Městské muzeum a galerie Polička.

Abb. Nr. 22: Jakobskirche nach dem Brand (1845). *Chrám svatého Jakuba v Poličce po ohni r. 1845. od severu.* Emanuel Bořivoj Kašparides, 1894. Öl auf Karton, Höhe 300mm, Breite 370mm. Městské muzeum a galerie Polička, Inv.-Nr. Gos 92. Foto Městské muzeum a galerie Polička.

Abb. Nr. 23: Polička nach 1865. Nachvollziehung von David Junek, Autor der Zeichnung Josef Kánský.

Abb. Nr. 24: Bahnhof vom Norden, vor 1899. Ansichtskarte. Herausgegeben von Jan Klesl, Polička. Městské muzeum a galerie Polička, Inv.-Nr. Hp 7. Scan Městské muzeum a galerie Polička.

Abb. Nr. 25: Bürgerliche Bierbrauerei, um 1900. Fotografie, Höhe 164mm, Breite 228mm. Městské muzeum a galerie Polička, Inv.-Nr. Hf 1376. Scan Městské muzeum a galerie Polička.

Abb. Nr. 26: Blick vom Turm der Pfarrkirche gegen Westen zu der Friedhofskirche des hl. Michael, vor 1903. Ansichtskarte. Herausgegeben von František Popelka, Polička. Městské muzeum a galerie Polička, Inv.-Nr. Hp 69. Scan Městské muzeum a galerie Polička.

Abb. Nr. 27: Marktplatz vom Osten, 1903. Kolorierte Ansichtskarte. Herausgegeben von Josef Kaňka Kaňkovský, Polička. Městské muzeum a galerie Polička, Inv.-Nr. Hp 400. Scan Městské muzeum a galerie Polička.

Abb. Nr. 28: Blick vom Turm der Pfarrkirche gegen Osten, zwischen 1901–1910. Kolorierte Ansichtskarte. Herausgegeben von Josef Kaňka Kaňkovský, Polička. Městské muzeum a galerie Polička, Inv.-Nr. Hp 399. Scan Městské muzeum a galerie Polička.

Abb. Nr. 29: Blick vom Turm der Pfarrkirche auf den Marktplatz mit dem Rathaus, zwischen 1901–1910. Kolorierte Ansichtskarte. Herausgegeben von Josef Kaňka Kaňkovský, Polička. Městské muzeum a galerie Polička, Inv.-Nr. Hp 62. Scan Městské muzeum a galerie Polička.

Abb. Nr. 30: Blick vom Turm der Pfarrkirche gegen Süden, zwischen 1905–1910. Kolorierte Ansichtskarte. Herausgegeben von Josef Kaňka Kaňkovský, Polička. Městské muzeum a galerie Polička, Inv.-Nr. Hp 68. Scan Městské muzeum a galerie Polička.

Abb. Nr. 31: Marktplatz – Blick auf das Rathaus, die Pestsäule und den Brunnen, 1906. Kolorierte Ansichtskarte. Herausgegeben von Josef Kaňka Kaňkovský, Polička. Městské muzeum a galerie Polička, Inv.-Nr. Hp 72. Scan Městské muzeum a galerie Polička.

Abb. Nr. 32: Blick vom Rathauturm auf die Jakobskirche, zwischen 1905–1913. Kolorierte Ansichtskarte. Herausgegeben von Josef Kaňka Kaňkovský, Polička. Městské muzeum a galerie Polička, Inv.-Nr. Hp 158. Scan Městské muzeum a galerie Polička.

Abb. Nr. 33: Blick vom Rathauturm gegen Norden zum Krankenhaus, nach 1905. Kolorierte Ansichtskarte. Herausgegeben von Josef Kaňka Kaňkovský, Polička. Městské muzeum a galerie Polička, Inv.-Nr. Hp 147. Scan Městské muzeum a galerie Polička.

Abb. Nr. 34: Palacký-Platz, vor 1909. Fotografie, Höhe 169mm, Breite 125mm. Městské muzeum a galerie Polička, Inv.-Nr. Hf 776. Scan Městské muzeum a galerie Polička.

Abb. Nr. 35: Blick in die Heger-Straße (heutige Masaryk-Straße) zu der Buchhandlung Václav Rippl, nach 1905. Ansichtskarte. Herausgegeben von Josef Kaňka Kaňkovský, Polička. Městské muzeum a galerie Polička, Inv.-Nr. Hp 128. Scan Městské muzeum a galerie Polička.

Abb. Nr. 36: Blick in die Litomyšlská-Straße (heutige Tyrš-Straße), vor 1905. Ansichtskarte. Herausgegeben von Josef Kaňka Kaňkovský, Polička. Městské muzeum a galerie Polička, Inv.-Nr. Hp 133. Scan Městské muzeum a galerie Polička.

Abb. Nr. 37: Blick in die Komenský-Straße (heutige Šaff-Straße), 1905. Kolorierte Ansichtskarte. Herausgegeben von Josef Kaňka Kaňkovský, Polička. Městské muzeum a galerie Polička, Inv.-Nr. Hp 141. Scan Městské muzeum a galerie Polička.

Abb. Nr. 38: Hus-Straße, nach 1905. Ansichtskarte. Herausgegeben von Josef Kaňka Kaňkovský, Polička. Městské muzeum a galerie Polička, Inv.-Nr. Hp 181. Scan Městské muzeum a galerie Polička.

Abb. Nr. 39: Südlicher Stadtmauerabschnitt, 1905. Kolorierte Ansichtskarte. Herausgegeben von Josef Kaňka Kaňkovský, Polička. Městské muzeum a galerie Polička, Inv.-Nr. Hp 165. Scan Městské muzeum a galerie Polička.

Abb. Nr. 40: K. k. Lehrerbildungsanstalt, 1905. Kolorierte Ansichtskarte. Herausgegeben von Josef Kaňka Kaňkovský, Polička. Městské muzeum a galerie Polička, Inv.-Nr. Hp 259. Scan Městské muzeum a galerie Polička.

Abb. Nr. 41: Obere Vorstadt, zwischen 1905–1916. Kolorierte Ansichtskarte. Herausgegeben von Josef Kaňka Kaňkovský, Polička. Městské muzeum a galerie Polička, Inv.-Nr. Hp 176. Scan Městské muzeum a galerie Polička.

Abb. Nr. 42: Obere Vorstadt, nach 1905. Kolorierte Ansichtskarte. Herausgegeben von Josef Kaňka Kaňkovský, Polička. Městské muzeum a galerie Polička, Inv.-Nr. Hp 177. Scan Městské muzeum a galerie Polička.

Abb. Nr. 43: Gebäude des Bezirksamtes in der Vinařská-Straße (heutige Vrchlický-Straße), 1905. Ansichtskarte. Herausgegeben von Josef Kaňka Kaňkovský, Polička. Městské muzeum a galerie Polička, Inv.-Nr. Hp 215. Scan Městské muzeum a galerie Polička.

Abb. Nr. 44: Bahnhof, nach 1905. Kolorierte Ansichtskarte. Herausgegeben von Josef Kaňka Kaňkovský, Polička. Městské muzeum a galerie Polička, Inv.-Nr. Hp 204. Scan Městské muzeum a galerie Polička.

Abb. Nr. 45: Blick vom Bahnhof gegen Norden zu dem Pražan-Sägewerk, 1909. Ansichtskarte. Herausgegeben von Josef Kaňka Kaňkovský, Polička. Městské muzeum a galerie Polička, Inv.-Nr. Hp 201. Scan Městské muzeum a galerie Polička.

Abb. Nr. 46: Feuerstein’s Textilfabrik, 1909. Kolorierte Ansichtskarte. Herausgegeben von Josef Kaňka Kaňkovský, Polička. Městské muzeum a galerie Polička, Inv.-Nr. Hp 200. Scan Městské muzeum a galerie Polička.

Abb. Nr. 47: Blick vom Westen gegen die Friedhofskirche des hl. Michael und die Pfarrkirche des hl. Jakob, zwischen 1905–1916. Ko-